

Πάντα τὰ ἔθνη

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΕΤΟΣ ΜΒ΄ • ΤΕΥΧΟΣ 167 • ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2023

Μέ αισθήματα εὐγνωμοσύνης

Τά ξημερώματα τῆς 30^{ης} Ἰουνίου, ἡμέρα κατά τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ καὶ ἐορτάζει τὴ μνήμη τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ὁ Ἀρχηγός τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, κάλεσε στή χαρὰ τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν τὸν μακαριστό ἥδη Μητροπολίτη Νιγηρίας κυρό Ἀλέξανδρο.

Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης, ἀδιαμφισβήτητα, ὑπῆρξε ἐπιφανὴς ἐκκλησιαστικός ἄνδρας, πού διαδραμάτισε σπουδαῖο ρόλο στό σύγχρονο θεολογικό, ἱεραποστολικό καὶ ἐν γένει ἐκκλησιαστικό γίγνεσθαι. Ἡ εἴδηση τῆς κοιμήσεώς του, προκάλεσε αισθήματα βαθύτατης συγκίνησης καὶ κατ' ἄνθρωπον θλίψης στοὺς κόλπους τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Τό περιοδικό «Πάντα τὰ Ἔθνη», τεύχος 166 (Ἀπρίλιος - Μάιος - Ἰούνιος 2023), βρισκόταν στό στάδιο τῆς ἐκτύπωσης καὶ ὡς ἐκ τούτου, ἐγίνε μόνον μία σύντομη ἀναφορά ἡ ὁποία μετέφερε τό γεγονός τῆς ἐκδημίας τοῦ Ἱεραποστόλου Ἱεράρχη, μέ τὴ δέσμευση ὅτι θά ἐπανέλθουμε, ἀξιοχρέως, παρουσιάζοντας ἐκτενέστερο ἀφιέρωμα στή μνήμη του. Τό ἀνά χειρας τεύχος, ἀφιερώνεται ἐξο-

λοκλήρου στὸν ἀοίδιμο Νιγηρίας κυρό Ἀλέξανδρο.

Μέ τὴν ἀφιέρωση αὐτή, δέν ἐπιθυμοῦμε νά τοῦ ἀποδώσουμε κάποιο ἀνθρώπινο ἔπαινο καὶ ἀναγνώριση, ἄλλωστε ἡ ψυχὴ του καθαρὴ καὶ ἀπαλλαγμένη ἀπ' ὅτιδήποτε φθαρτό καὶ μάταιο τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ἀναπαύεται

«ἐν χώρᾳ ζώντων» καὶ «σκηναῖς δικαίων». Τὸν ἀποχαιρετοῦμε προσευχητικά καὶ μέ εὐγνώμονη καρδιά, μέ τὴν ἀκλόνητη ἐλπίδα τῆς κοινῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς μελλοντικῆς συνάντησής μας στὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ ὁποία: «οὐ χρειαν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδὲ τῆς σελήνης ἵνα φαίνωσιν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ Θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τό ἄρνιον» (Ἀποκ. 21, 23).

Ἐκφράζοντας τὴν ἐμπιστοσύνη μας στό λόγο τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «ὅτι θάνατος τοῖς ὀρθῶς βεβιωκόσι, μεταστάσις ἐστὶν ἐπὶ τὰ βελτίω καὶ ἀποδημία πρὸς τοὺς τὰ ἀμείνω καὶ δρόμος πρὸς στεφάνους», θά τοῦ εἴμαστε εὐγνώμονες

ἐσαεὶ γιὰ τοὺς μεγάλους κόπους τῆς θυσιαστικῆς του ἀγάπης καὶ τὴν ἀνεκτίμητη προσφορά του στό ἔργο τῆς Ἱεραποστολῆς. **Νά ἔχουμε τὴν εὐχή του!**

Γ.Ε.Ι.

Ἀλέξανδρος Μητροπολίτης Νιγηρίας

1960-2023

Ο μακαριστός Μητροπολίτης Νιγηρίας κυρός Ἀλέξανδρος (κατὰ κόσμον Γεώργιος Γιαννίρης) γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα στίς 15 Μαΐου 1960. Ἀποφοίτησε ἀριστοῦχος ἀπὸ τὴν Ἀνωτάτη Γεωπονικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν καὶ τό Τμήμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἐντάχθηκε στὸν ἱερό κλῆρο τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, χειροτονηθεὶς Διάκονος τὴν 1^η καὶ Πρεσβύτερος τὴν 2^η Ὀκτωβρίου 1988. Μετὰ τὴ χειροτονία του ὑπηρέτησε στὴν Ἱερά Μητρόπολη Ἰωαννουπόλεως καὶ Πρετορίας, ὡς Προϊστάμενος τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων καὶ Γραμματέας τῆς Μητροπόλεως.

Ἐξέδωσε τό δίγλωσσο περιοδικό «Ὁρθόδοξη προσέγγιση» καὶ ἦταν ὑπεύθυνος τῶν ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν τῆς Μητροπόλεως. Διετέλεσε μέλος τοῦ Νοτιοαφρικανικοῦ Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν καὶ Νεοελληνικῶν Μελετῶν. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1997, διορίστηκε Διευθυντὴς τοῦ Ἰδιαιτέρου Πατριαρχικοῦ Γραφείου.

Ἐπίσκοπος Νιγηρίας ἐξελέγη τὴν 23^η Σεπτεμβρίου 1997, χειροτονηθεὶς στὸν γ' βαθμὸ τῆς Ἱερωσύνης ἀπὸ τὸν μακαριστό Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας κυρό Πέτρο Ζ', τὴν 24^η Νοεμβρίου 1997. Ἀπὸ τῆς ἀνυψώσεώς του σὲ Μητροπολίτη, τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 2004, ὑπῆρξε μέλος τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν θείας Λατρείας, Ἱεραποστολικῶν Ὑποθέσεων καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ Κατηχήσεως.

Στὴ μακρὰ πορεία, ἐνός τετάρτου αἰῶνα, ὡς ἱεραπόστολος Ἱεράρχης τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας στὴν ἀχανή Μητρόπολη Νιγηρίας, ὁ ἀείμνηστος

ἀναδείχθηκε ὡς ἓνας ἐκ τῶν στυλοβατῶν τοῦ Πατριαρχείου μέ δυναμικὴ παρουσία στὰ ἐκκλησιαστικά δρώμενα. Ὁ λόγος τοῦ θεολογικός, πάντοτε «ἄλατι ἡρτυμένος». Ξεχώρισε τόσο γιὰ τὴ συμβολὴ του στὴν Ἀγία καὶ Μεγάλη Σύνοδο τῆς Ὁρθοδοξίας, πού πραγματοποιήθηκε στὴν Κρήτη τό ἔτος 2016, ὅσο καὶ γιὰ τὴ μαχητικὴ συνεισφορά του στὴν δίκαιη ἀναγνώριση τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Οὐκρανίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ στάση του πού ἀφορᾷ στὴν καθ' ὅλα ἀντικανονικὴ εἰσπήδηση τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας στὴν ἐκκλησιαστικὴ δικαιοδοσία τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας στὴν πολύπαθη Ἀφρική. Ὁ αὐθορμητισμός, τό ἀνεπιτήδευτο, τό εἰλικρινές καὶ ἀνυπόκριτο τοῦ χαρακτῆρα του, ἀποτελοῦν ὀρισμένα μόνον ἀπὸ τὰ πάμπολλα θετικὰ γνωρίσματα πού τὸν κοσμοῦσαν ὡς ἄνθρωπο καὶ κληρικό.

Μετὰ ἀπὸ πολὺμνην ἀσθένεια, κατὰ τὴν περίοδο τῆς ὁποίας δέν ἔπαυσε, ὅσο οἱ δυνάμεις του βοηθοῦσαν, νά ἀσκεῖ μέ ζῆλο καὶ ἀγωνιστικότητα τὰ ἀρχιερατικά - ἱεραποστολικά καθήκοντά του, ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ τὰ ξημερώματα τῆς 30^{ης} Ἰουνίου 2023, ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴ μνήμη τῶν Ἀγίων Δώδεκα Ἀποστόλων.

Ὁ ἀξιοπρεπὴς καὶ καθ' ὅλα χριστιανικός τρόπος, μέ τὸν ὁποῖο ἀντιμετώπισε τὴν «ἐπίσκεψη» τῆς ἀσθένειας καὶ τό βάρος τῆς δυσκολίας της, ἀποτυπώνεται στό προσωπικὸ μῆνυμά του στίς 4 Φεβρουαρίου 2023, ἡμέρα ἀφιερωμένη στὴ μάχη κατὰ τοῦ καρκίνου. Ἐγραψε τότε: «Ἡ σημερινὴ ἡμέρα εἶναι ἀφιερωμένη στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν καταπολέμηση τοῦ καρκίνου. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀσθένεια πού μεγάλος ἀριθμὸς ἀνθρώπων παγκόσμια, καλεῖται νά ἀντιμετωπίσει. Νά νικήσει ἢ νά νικηθεῖ ἀπὸ αὐτήν. Στὸν ἀγῶνα αὐτό χρει-

Στιγμιότυπα από την επισκοπική χειροτονία του μακαριστού Νιγηρίας κυρού Ἀλεξάνδρου στίς 24 Νοεμβρίου 1997

Από τὰ πρῶτα βαπτίσματα πού τέλεσε ὁ νέος Ἐπίσκοπος Νιγηρίας μετά τήν Ἐνθρόνισή του

άζεται βαθιά πίστη, μεγάλη ἐμπιστοσύνη στήν θεόδοτη ἐπιστήμη καί τεράστια ἀποθέματα ψυχικῆς δύναμης. Ἄς μήν λησμονοῦμε ὅτι ὅλοι μας μετέχουμε στήν πεσμένη φύση καί κανείς δέν μπορεῖ νά ἀποφύγει τίς συνέπειές της. Τό πῶς θά προσεγγίσουμε τίς συνέπειες τῆς πτώσης, καταδεικνύει τό πόσο ἡ Ἀνάσταση ἔχει μιλήσει μέσα μας. Τό ἄν πράγματι πιστεύουμε στήν Ἀνάσταση καί τί ἄραγε σημαίνει γιά ἐμᾶς. Τούτη τήν περίοδο κατά τήν ὁποία κι ἐγώ δίνω τόν δικό μου ἀγῶνα μέ τήν ἀσθένεια αὐτή, ἀπευθύνομαι σέ ὅλους τούς συν-ἀσθενεῖς γιά νά εὐχηθῶ ὁ Κύριος μέ τίς πρεσβεῖες τῶν

Ἀγίων μας, νά χαρίζει δύναμη σωματική καί ψυχική σέ ὅλους μας. Καί ποτέ νά μήν λησμονοῦμε ὅτι “γεννηθῆτω τό θέλημά Του”.

Ἡ Ἐξόδιος Ἀκολουθία καί ὁ ἐνταφιασμός τοῦ σκηνώματός του, πραγματοποιήθηκε στό Ἱερό Ἱουχαστήριο Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος – Ἀγίου Πορφύριου, στό Μήλεσι Ἀττικῆς, μέ τό ὅποιο ἰδιαίτερα κατά τήν περίοδο τῆς προσωπικῆς του δοκιμασίας εἶχε ἀναπτύξει ἰδιαίτερους πνευματικούς καί λειτουργικούς δεσμούς. Μάλιστα ἐκεῖ τέλεσε τήν τελευταία χριστουγεννιάτικη θεία Λειτουργία του.

«Ἐμοί τό ζῆν Χριστός καί τό ἀποθανεῖν κέρδος» (Φιλ. 1,21)

Η κατ' ἄνθρωπον θλίψις, ἡ βαθυτάτη συντριβή, ἡ συγκίνησις καί ἡ εὐλογος στενοχωρία, σημεῖα τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, δικαίως συνέχουν ὅλους ἡμᾶς, τούς μετέχοντας εἰς τήν Ἐξόδιον Ἀκολουθίαν τοῦ Ἀοιδίμου Μητροπολίτου Νιγηρίας κυροῦ Ἀλεξάνδρου.

Προηγηθείσης μακρᾶς περιόδου δοκιμασίας ἐξ ἐπαράτου νόσου, ὁ γίγας τῇ διαπλάσει καί ἄρχων τῷ χαρακτῆρι, ἐκάμφθη καί ὑπέκυψεν εἰς τό κοινόν τοῦ βίου χρέος.

Ἀλψιμόντε ἀδελφέ καί φίλε,

Ἡ μακρά πορεία τοῦ συνδέσμου τῆς ἀγάπης πού μᾶς ἥνωσεν, ἀποτελεῖ καταλύτην εἰς τήν ἀνάθεσιν τοῦ καθήκοντος τῆς σήμερον. Ὅμως, ἀπομακρυνόμενοι τῶν κοσμικῶν συναισθημάτων, προσβλέπομεν εἰς τόν τῆς πίστεως Ἀρχηγόν καί τελειωτήν Ἰησοῦν, ὁ ὁποῖος καί δι' ἐσέ καί δι' ὅλους τούς παραλειπομένους, ἀποτελεῖ τήν ὄντως ζωήν καί περισσόν ζωῆς καί ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καί ἐν τῷ μέλλοντι, ὅτε δέ ἐν κοιμῇσιν, κέρδος, ἀφοῦ καταργηθέντος τοῦ θανάτου, πάντες ζωοποιηθῶσιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Ἐκλήθης καί ὑπηρετήσας τήν Ἐκκλησίαν, ἥν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἠγάπησας, μέ ἦθος, σύνεσιν, σωφροσύνην, ὑπευθυνότητα, εὐγένειαν τρόπων καί πνεύματος, θεολογικήν κατάρτησιν, ἔμπνευσιν καί ἀπόλυτον ἀφοσίωσιν καί πιστότητα εἰς τό Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας καί τούς ἐκάστοτε Προκαθημένους αὐτοῦ. Δι' ὃ, καί ὁ Σεπτὸς ἡμῶν Ἡγίτωρ, Πάπας καί Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς κύριος ἡμῶν, κύριος Θεόδωρος Β', ὁδύνη συνεχόμενος ἐκ τοῦ προσκαίρου τούτου χωρισμοῦ, καταθέτει σήμερον, διά τῆς ἐλαχιστότητός μου, δάκρυα ἀποχαιρετισμοῦ καί ἀγάπης τῷ σκηνώματί σου καί συλλυπητηρίους προσρήσεις, ἅμα δέ καί εὐχάς παρηγορίας ἀποστέλων τῇ ἀγαπητῇ σου αὐταδέλφῃ Σοφίᾳ καί τοῖς λοιποῖς προσφιλεῖς οἰκείοις σου.

Ἀλψιμόντε ἀδελφέ, ἐπορεύθης ἐν εὐλογίαις χρηστό-

τά λεχθέντα κατὰ τήν Ἐξόδιον Ἀκολουθίαν τοῦ μακαριστοῦ Νιγηρίας κυροῦ Ἀλεξάνδρου ἀπό τόν Ἐκπρόσωπο τοῦ Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς κ. Θεοδώρου Β'.

τητος καί ἐκαλλιέργησας τόν ἱεραποστολικόν ἀγρόν τῆς ἐπαρχίας σου, καταλείπων πρότυπον καί ἀνεπανάληπτον ἔργον ὀργανωτικόν καί ποιμαντικήν διακονίαν μοναδικήν.

Καί νῦν καλεῖσαι εἰς τό ἄνθος τῆς ωριμότητός σου, εἰς τήν ἐκ τῶν κόπων σου κατάπαυσιν, ἵνα μή βασκανία φανλότητος ἀμαυρώσῃ τά καλά, ἃ ἐν ἰδρώτι, κόπῳ καί μόχθῳ κατώρθωσας.

Ἀναπαύου ἐν Κυρίῳ πολὺκλαυστε Ἱεράρχα. Ἀπάντες σέ προπέμπομεν ἐν ἀδιαλείπτῳ προσευχῇ καί ἀμεταπτῶτῳ ἐλπίδι, εἰς εἰρηναῖον τόπον καί εὐδαίμονα.

Ἡ μνήμη σου εἶν αἰωνία καί ἄλυστος.

† Ὁ Γέρον Λεοντοπόλεως Γαβριήλ

Ἐπικήδειος λόγος στήν Ἐξόδιον Ἀκολουθίαν τοῦ Μητροπολίτη Νιγηρίας κυροῦ Ἀλεξάνδρου

Σεβασμιώτατε Ἐκπρόσωπε τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, Ἀρχιεπίσκοπε Κρήτης κύριε Εὐγένιε, Σεβασμιώτατε Ἐκπρόσωπε τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πάπα καί Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, Γέρον Μητροπολίτα Λεοντοπόλεως κύριε Γαβριήλ,

Σεβασμιώτατε Ἐκπρόσωπε τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Μητροπολίτα Δωδώνης κύριε Χρυσόστομε,

Σεβασμιώτατοι καί Θεοφιλέστατοι Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, Σεβαστή ὁμήγουρις τῶν Πρεσβυτέρων καί τῶν Διακόνων, Ἐξοχωτάτη Πρέσβυς τῆς Νιγηρίας στήν Ἑλλάδα - (σᾶς εὐχαριστοῦμε γιά τήν τιμή νά παρευρίσκεσθε μαζί μας σήμερα),

Ὅσιολογιωτάτη Καθηγουμένη, Ὅσιώτατες Μοναχές, Συγγενεῖς τε καί φίλοι τοῦ Ἐκλιπόντος Ἀδελφοῦ ἡμῶν,

Ἀδελφοί καί ἀδελφές ἐν Κυρίῳ πενθηφόροι,

Τοῦ Ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀγγέλου τῆς κατὰ Νιγηρίαν, Νίγηραν, Μπενίν & Τόνγκο ἐκλεκτῆς Ἐκλογάδος, ἐκ τῶν ἀμπελώνων τοῦ Θρόνου τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ἐκμετρήσαντος τό ζῆν καί ὥσπερ χρυσός ἐν χωνευτηρίῳ, δοκιμασθέντος 26 ἔτη εἰς τήν Σταυροφορίαν καί ἔτη δύο εἰς τήν Σταύρωσιν, καί «λογχισθέντος πολλάκις τήν πλευράν αὐτοῦ» ἀγογγύστως ταῦτα καί μύρια ἄλλα παθῶν, γαλνιῶδες μείδιμα ἀντιτάξας τῇ κακίᾳ τοῦ κόσμου τούτου, ἥτοι τήν φθοράν καί τόν θάνατον, τὰς χεῖρας συμπτύξας τῷ στήθει παρέδωκεν ἑαυτόν καί τούς ὑπ' αὐτόν ἀδελφούς εἰς χεῖρας Θεοῦ Καρδιογνώστου, ὡς ἀριστόμαχος μάρτυς.

Τόν συνάντησα πρώτη φορά στίς 9 Νοεμβρίου τοῦ 1988, λίγες ἡμέρες μετά τήν χειροτονία του καί λίγο πρίν τήν ἀναχώρησίν του διά τήν Ἰωαννουπόλιν. Ἐνας νέος ἄνθρωπος πού ξεχώριζε ἀπό τήν κορμοστασιά του ἀνάμεσα στό ἱερατεῖο, σάν μπασκεμπολίστας, κατὰ τήν ἐπιτυχῆ ἔκφρασιν τοῦ κοινοῦ φίλου, τοῦ καθηγητοῦ κου Ἰωσήφ Βιβιλάκη.

Τόν ξανασυνάντησα τήν ἡμέρα τῆς εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονίας μου στήν ὁποία μέ ἐτίμησε μέ τήν

παρουσία του.

Ἐκτοτε μέ ἐτίμησε μέ τήν φιλία του μέσα ἀπό τήν ὁποία «διήνοιξε τούς ὀφθαλμούς μου τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς τοῦ Ἀποστολικοῦ ἔργου», νά κατανοήσω «τό διά ταῦτα» τῆς Ἀποστολῆς μας στήν Μαύρη Ἡπειρο.

Δέν ἔδειχνε τίς γνώσεις του ἢ τόν ὄγκο τῶν ἐμπειριῶν του, παρά μόνον παρηγορητικά γιά νά παραμυθῇ τά λάθη καί τίς ἀβλεψίες μου.

Πάντα ἀξιοπρεπῆς μέ ἕνα Βρετανικό φλέγμα πού τόν ἔκανε νά ἔχει μιά ἀμέτρητη ρεαλιστικότητα καί μιά διεισδυτικότητα στό ἐδῶ καί τώρα.

Τό Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας θά ὠφείλει εἰς τό διηνεκές χάριτας καθ' ὅσον καθημερινῶς θά ἀνακαλύπτει τήν προσφοράν του εἰς τό ἐν Νιγηρίᾳ ἱεραποστολικόν ἔργον.

Τό ὄραμά του σχεδόν ἀποκαλυπτικό. Μοῦ ἔλεγε: «Ὅλα ὅσα κάνουμε σήμερα καί στήν γενεά μας εἶναι καταδικασμένα νά χαθοῦν φαινομενικά... ἡ Ἀφρική θά τά προσλάβει καί θά τοὺς δώσει τό δικό της χρῶμα, τήν δική της μουσική, τήν δική της ἔκφρασι... ἐμεῖς δίνουμε ὅσα πιό πολλά μπορούμε, ἡ Ἀφρική θά ἐπιλέξει τόν δικό της τρόπο νά τά ἀνακατατάξει, γιατί ὅλα αὐτά εἶναι οἰκοδομικά ὑλικά καί μέ αὐτά τά ὑλικά ὁ ἕνας χτίζει τήν Ἀκρόπολιν ἐνῶ κάποιος ἄλλος τό Σινικό τεῖχος, ἄλλος μιά Ἁγία Σοφία».

Πάντα συμπαραστάτης πρός ὅλους, πάντα ὁραματιστής, πάντα ἀνοικτός σάν τόν κοσμοπολίτη Ἀπόστολο Παῦλο καί τοὺς ὑπολοίπους τῶν Ἀποστόλων τήν ἡμέρα τῆς ἐορτῆς τῶν ὁποίων ἐπέταξε γιά τόν οὐρανό!

Πάντα μακριά ἀπό κολακεῖες θά σοῦ ἐπεσήμαινε αὐτό πού θεωροῦσε λάθος τήν κατάλληλη στιγμή μέ παρηγορία καί θάρρος.

Μοῦ ἔλεγε κάποτε σέ μιά Ἐξόδιον Ἀκολουθία ἐνός συνεπισκόπου: «Εἶναι λάθος πού ἀποκόψαμε τήν Ἐξόδιον Ἀκολουθία ἀπό τό Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, πρέπει νά τήν ξαναεντάξουμε διότι ὅταν γίνεται ἡ Ἐξόδιος Ἀκολουθία μέσα στήν Λειτουργία εἶναι

Ο ιεραπόστολος Έπίσκοπος σέ στιγμές κατήχησης

μιά παρηγορία πλήρης, διότι αντιμετωπίζει τόν θάνατο σάν μυστήριο καί ὄχι σάν καταστροφή... ἡ θεία Εὐχαριστία ἀντιτάσσει τά εὐαγγελικά χωρία ὅπου ὁ Κύριος σέ πείσμα ὧν ἐνῶ ὁ κόσμος τοῦ λέει: «ὁ Λάζαρος ἀπέθανε», «ὁ γιός τοῦ ἑκατοντάρχου ἀπέθανε», «ὁ γιός τοῦ Γιαννίρη ἀπέθανε», ὁ Χριστός λέει: «δέν ἀπέθανε, κοιμᾶται», «καθεύδει».

Στή δέ Μάρθα καί στήν Σοφία λέγει « Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου» διότι: «Εγώ εἰμί ἡ ἀνάστασις καί ἡ ζωή, ὁ Πιστεύων εἰς ἐμέ κἂν ἀποθάνει ζήσεται» καί «πᾶς ὁ ζῶν καί πιστεύων εἰς ἐμέ οὐ μὴ ἀποθάνει εἰς τόν αἰῶνα» καί ἀπευθύνει τό φοβερό ἐρώτημα «Πιστεύεις τοῦτο;». Καί ἀπαντᾷ: ἡ «Ναί Κύριε ἐγώ πεπίστευκα ὅτι, σύ εἶ ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ» ἡ ἀπαντᾷ «Πιστεύω Κύριε βοήθει μοι τῇ ἀπιστίᾳ». Καί στίς δύο περιπτώσεις ὁ Χριστός χαρίζει τήν Ἀνάστασι.

Τό 2009 εἶχε εἰσηγηθεῖ τεκμηριωμένα στήν Σύνοδο τοῦ Πατριαρχείου τήν ἐπανασύνδεση τῆς Ἐξοδίου Ἀκολουθίας τῆς Κηδείας μέσα στήν Θεία Λειτουργία κάτω τό ὅποιο πέρασε στά ψιλά μέχρι τώρα γιά τούς γνωστούς λόγους πού τά μαργαριτάρια βρίσκονται στούς βυθοῦς καί ἀπαιτοῦν ἓνα ρίσκο γιά νά τά βγά-

λεις στήν στεριά.

Προτίμησα νά σᾶς τόν ξαναζωντανέψω στήν μνήμη σας μέσα ἀπό τούς δικούς του λόγους καί αὐτοί οἱ λόγοι ἴσως σέ μερικούς φαίνονται ἀγνωστοί, ἀλλά αὐτοί οἱ λόγοι εἶναι ἡ φωνή μέ τήν ὁποία τόν «γνώρισε» καί συνάχθηκε γύρω του τό σύνολο τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς Νιγηρίας.

Δύο φορές τόν ἐπισκέφθηκαν στήν Νιγηρία καί εἶδα ἀπό κοντά τίς συνθῆκες καί τίς ἀντίξοες νοοτροπίες, ὅπου ἀναπτυσσόταν ἡ ζωή καί τό ἔργο του καί εὐχαρίστησα τόν Θεό πού μέ ἔστειλε στό Καμερούν.

Ὁ ἀρχοντικός καί σύννους καί ὥριμος καί ὀξύνους καί ὀξυδερκής μακαριστός ἀδελφός μας Ἀλέξανδρος «κεκοίμῃται ἐν Κυρίῳ», διὰ τῆς ζωῆς καί τῆς δοκιμασίας του ἀπήντησε: «Πιστεύω Κύριε ὅτι σύ εἶ ὁ Χριστός» καί ὡς γνήσιος λάτρης τῶν αἰνιγμάτων ἀφήνει σέ ὅλους ἐμᾶς ἐν αἰνίγμασι νά βροῦμε καί νά ἀνασύρουμε τά ὅσα δῶρα ἀθόρυβα καί διακριτικά τοποθέτησε στίς καρδιές μας μέ τήν φιλία του.

Εἴη ἡ μνήμη αὐτοῦ ἄλυστος καί αἰώνιος.

† Ὁ Καμερούν Γρηγόριος

Πάντα τά ἔθνη

Θεμελίωση Ἱεροῦ Ναοῦ

«Αὐτός δικαιοσύνας ἠγάπησε!...»

Ἀλέξανδρος ὁ τῆς Νιγηρίας ἀπόστολος καί ἐπίσκοπος ἐκοιμήθη τόν αἰώνιον ὕπνον αὐτόν πού προσδοκᾷ «Ἀνάστασιν νεκρῶν». Αἰσθάνομαι τήν ἐσωτερική ἀνάγκη, αὐτήν τῆς καρδιάς νά καταθέσω λόγον ἀγάπης γι' αὐτόν τόν σπάνιο φίλο καί ἀληθινό ἀδελφό.

Δέν θά περιγράψω τά θεολογικά του «ἄλματα» καί τίς ἐκκλησιολογικές καί ποιμαντικές του ἀνησυχίες. Γι' αὐτά θά μιλήσουν ἄλλοι «ἐπαῖοντες» καί εἰδικοί τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης καί τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀναζητήσεων.

Θέλω μόνον ἓνα βασικό χάρισμά του νά καταθέσω τώρα πού ἡ πολύπλευρη προσωπικότητά του

Πάντα τά ἔθνη

έβαλε πλώρη για τόν Ουρανό, παραδιδόμενος στα χέρια του μόνου δίκαιου Κριτού – Αυτού που έχει την όντως «δικαίαν κρίσιν».

Ο άγγελος της έν Νιγηρία Έκκλησίας μέσα στα πολλά δωρήματα -χαρίσματά του, που πλούσια καλλιέργησε στην επίγεια διαδρομή του, είχε και ένα πολύ δυνατό χάρισμα, αυτό της δικαιοκρισίας. Σπάνιο χάρισμα για έναν γνήσια εκκλησιαστικό άνδρα, που κινείται μέσα στην αγάπη και τη δικαιοσύνη του Θεού.

Αυτό τό χάρισμα ό Άλέξανδρος ως άνθρωπος και ως Έπίσκοπος τό έλαβε από τόν Θεό και πήγε «κατ' έντολή» Θεού και τό «φύτεψε» και τό καλλιέργησε σε έναν ιδιαίτερο τόπο, μέ πολλές επικινδυνότητες στη χώρα των Νιγηρών γενόμενος κυριολεκτικά ως «είς έξ' αυτών»!.. Άγκάλιασε τούς Νιγηριανούς μέ πίστη, μέ συνέπεια και άκόμη μέ πολύ δικαιοκρισία αγάπης.

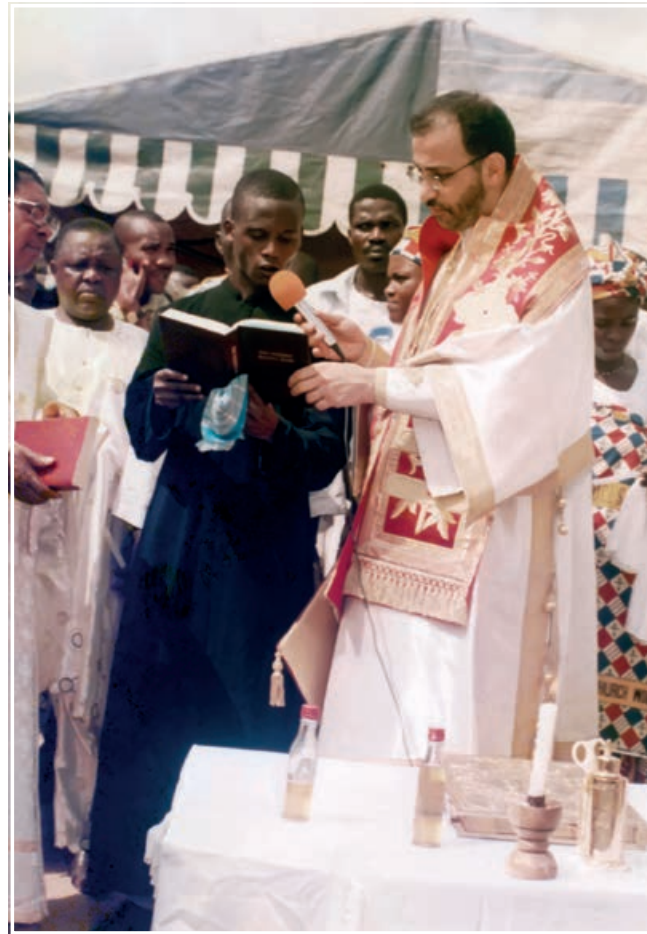
Πίστευε στην αποστολή που γίνεται ιερά – αποστολή, όταν αυτή κατατίθεται στό «ταμείο» των ψυχών, ανθρώπων που διψούν για τόν Θεό της έν δικαιοσύνη αγάπης. Κι αυτό ό Νιγηρίας Άλέξανδρος ήξερε διακριτικά έν αγάπη νά τό προσφέρει στα παιδιά του Θεού.

Γι' αυτό και δέν έκινείτο μέσα στη νοσηρότητα μιās αποδοποίησης αλλά πίστευε και κήρυττε την άληθινή έλευθερία των τέκνων του Θεού, που έπιλέγουν νά γίνουν εκκλησία και μόνον εκκλησία· μιá εκκλησία που θά δηλώνει έως τερμάτων αιώνας ότι ό Θεός είναι μεθ' ήμων και Αυτός είναι ά γ á π η.

Δέν θά έπεκταθώ σε περισσότερες λέξεις που αυτή την ώρα – και κάθε τέτοια δύσκολη κατ' άνθρωπον στιγμή – περιτυλίζουν πάντας τούς έν Χριστώ κεκοιμημένους...

Η αναφορά μου αυτή άς είναι ένα θυμίαμα αποχαιρετισμού ευχαριστώντας τόν Θεό για τη φιλική συμπορεία ή συνοδοιπορία μαζί του και γι' όσα παρ' αυτού διδάχθηκαν και δι' όσα δι' έμέ έποίησε...

Φίλε Άλέξανδρε πορεύου έν ειρήνη την όδό την μακαρία και όσα έν δικαιοσύνη έμαθες και έφάρμοσες στην μαρτυρική σου διακονία, στό σώμα των του Χριστού Άφρικανών, αυτή ή του Θεού δικαιοσύνη νά σου ανταποδοθεί πλουσιοπάροχα παρά Θεού «έν εκείνη τη ημέρα».

Υπαίθρια Θεία Λειτουργία

Του «παραδείσου οικήτωρ» από σήμερα δέχου παρ' έμου τόν της πίστεως «τελευταίον άσπασμόν» «ευχαριστώντας τόν Θεόν» δι' όσα υπέρ Αυτού και δι' Αυτόν έπαθες και έν καρτερία και δοκιμή, έν ύπομονή πολύ έβαλες τόν έαυτόν σου, κυριολεκτικά όπως τελευταία σημείωσες κάτω από τό «γεννηθήτω τό Θέλημά Του»... Η καρτερία που επέδειξες στην πολύμην ασθένειά σου, άς γίνει ό στέφανός σου – παρά Θεού...

Καλή Άνάσταση
άδελφέ μου άληθινέ!
«Φίλος εκπαλαι»

Μ.Π.Ε.

Πάντα τά έδω

Νιγηρίας Άλέξανδρος: Έπάρχης μέ ήθος, θεολογικό ύψος και βάθος, άνθρωπος μέ καρδιά μικρού παιδιού

«Ως χρυσόν έν χωνευτηρίω έδοκίμασεν αυτόν
και ως όλοκάρπωμα θυσίας προσεδέξατο αυτόν...»

(Σοφ. Σολομ. 3, 5-6).

Τά λόγια αυτά από τό βιβλίο της Σοφίας Σολομώντος, ταιριάζουν άπόλυτα για τόν μακαριστό Μητροπολίτη Νιγηρίας, κυρό Άλέξανδρο. Η έδση της εκδημίας του μακαριστού, ανθρωπίνως γέμισε θλίψη τη ψυχή μας. Άφήνει ένα μεγάλο κενό στη Μητρόπολη της Νιγηρίας, αλλά και στο Πατριαρχείο Άλεξανδρείας.

Η Έκκλησία έχασε επί γής έναν Έπάρχη μέ ήθος, θεολογικό ύψος και βάθος, άνθρωπο μέ καρδιά μικρού παιδιού. Πονούσε για τό ποιμνίό του, θυσιάζοντας τόν έαυτό του δίνοντας τά πάντα στην Έκκλησία.

Ήταν επαναστατικός, ρηξικέλευθος, αλλά και μέ πολλή αγάπη για τόν άνθρωπο, όποιουδήποτε χρώματος ή φυλής. Η θεολογική του κατάρτιση, αλλά και ή διακονία του σε έναν ιδιαίτερο χώρο και χώρα, δέν τόν άφηνε άδιάφορο. Προσπαθούσε νά βρεί τρόπους προσέγγισης των Άφρικανών αδελφών μας, υπερβαίνοντας άγκυλώσεις, δισταγμούς και έπιφυλακτικότητες, για νά ύψώσει ή Έκκλησία την φωνή της μέσα από τό Ευαγγέλιο, θεραπεύοντας τραυματισμένες ψυχές από τό σκοτάδι της σημερινής ειδωλολατρίας.

Παρ' όλο που παρεξηγήθηκε από πολλούς Έκκλησιαστικούς κύκλους, ό μακαριστός Έπάρχης δέν κλείστηκε στον έαυτό του, αλλά προσπάθησε νά άνοιχτεί προς τόν κόσμο, για νά δείξει στους ανθρώπους ότι ή Έκκλη-

Χειροτονία Διακόνου

σία είναι ό ίδιος ό κόσμος. Έλεγε συγκεκριμένα ό ίδιος: «Παρ' όλα αυτά, έμεις πρέπει νά συνεχίσουμε νά παλεύουμε, πληρώνοντας κάποτε άκριβά τό κόστος της έπιλογής μας, νά παραμείνουμε άνθρωποι έλεύθεροι, σκεπτόμενοι, ευαίσθητοι, δημιουργικοί μέ λόγο προφητικό, έλπιδοφόρο, αναστάσιμο για πληρότητα ζωής για όλους τούς ανθρώπους. Αυτό είναι ή Βασιλεία του Θεού στό τώρα, αυτή είναι ή έέλση του Άγίου Πνεύματος».

Ο μακαριστός Μητροπολίτης κυρός Άλέξανδρος αγωνίστηκε, πόνεσε, έκλαψε, πικράθηκε, όμως, τό έργο του θά μείνει ανεξίτηλα χαραγμένο μέσα στο μυαλό και στην καρδιά μας. Παρ' όλο που ταλαιπωρήθηκε μέ την

ύγεια του δέν σταμάτησε νά προσεύχεται και νά ενδιαφέρεται για όσους είχαν προβλήματα ύγείας και ιδιαιτέρως γι' αυτούς που νοσηλεύονταν στα νοσοκομεία. Είχε γράψει ό ίδιος πρίν λίγους μήνες μέ άφορμή την Παγκόσμια Ημέρα κατά του Καρκίνου: «Τούτη την περίοδο κατά την όποία κι έγώ δίνω τόν δικό μου άγώνα μέ την ασθένεια αυτή, άπευθύνομαι σε όλους τούς συνάσθενείς για νά ευχηθώ ό Κύριος μέ τίς πρεσβείες των Άγίων μας, νά χαρίζει δύναμη σωματική και ψυχική σε όλους μας και ποτέ νά μήν λησμονούμε ότι “γεννηθήτω τό θέλημά Του”».

Άς είναι αιώνια του ή μνήμη!

† Ο Κωνσταντιανής Κοσμάς

Φιόρα καρδιάς και όφειλόμενος φόρος τιμής στόν Νιγηρίας Άλέξανδρο, σ' έναν έμβληματικό όραματιστή, στοχαστή και πραγματιστή της σύγχρονης Όρθόδοξης Ίεραποστολής στην Άφρική

Μέ την συμπλήρωση των τεσσαράκοντα ημερών από το φευγικό του αδελφού μας Άλεξάνδρου τελούμε, σύμφωνα με την αρχαία θεσμοθεσία των Πατέρων, μνημόσυνο για την ανάπαυση της ψυχής του στα χέρια του Θεού. Μέ την ευκαιρία, λοιπόν, έτούτη καταθέτω μερικές σκέψεις –φιόρα καρδιάς– για τό μεγαλειό του άνδρός και τό ύψος του Αρχιερέως, ίσως άγνωστα στους πολλούς.

Ή πρόνοια του Θεού έκαμε τούς δρόμους μας νά συναντηθούν στην Ίερά Μονή Πεντέλης τότε πού ό νεαρός Γεώργιος Γιαννίρης έτελοϋσε χρέη γραμματέως κι ή άφεντιά μου, όντας φοιτητής της Θεολογίας και δόκιμος Μοναχός, ύπηρετοϋσε στά Γραφεία της Ίερās Μονής. Από την πρώτη στιγμή συνδεθήκαμε καρδιακά και στίς άτελείωτες κουβέντες μας μοιραζόμαστε τά όνειρα και τίς προσδοκίες για τό μέλλον και, κυρίως, τό κοινό μας όραμα νά κατέβουμε μιά μέρα στην μεγάλη Ήπειρο της Άφρικής και νά προσφέρουμε, με τίς μικρές μας δυνάμεις, στην ιερή υπόθεση πού λέγεται Ίεραποστολή. Στα κατοπινά χρόνια ό φέρελπις Γεώργιος θά μετονομαστεί σέ Άλέξανδρο και θά πορευθεί στην Ν. Άφρική και ό γράφων, πέντε χρόνια αργότερα, θά ακολουθήσει για νά γίνει κι αυτός εργάτης του θερισμού στο «Γεώργιον του Κυρίου» στην χώρα της Ζιμπάμπουε.

Έπίσκεψη σέ σχολείο της Ίεραποστολής

Τά καλοκαίρια συναντιόμαστε στο Πανηγύρι του Άφέντη του άγίου Διονυσίου στη Ζάκυνθο και ανανεώναμε έτσι τούς ακατάλυτους δεσμούς της αδελφικής μας φιλίας και δίναμε τροφή στο κοινό μας όραμα, στην Ίεραποστολή. «τί νά κάνουμε», «πώς νά τό κάνουμε», «μέ ποιούς ανθρώπους» κι ένα σωρό μεγάλα έρωτήματα πού άπαιτοϋσαν έπιτακτικά άπαντήσεις, αλλά έμεϊς μικροί και άνεπαρκείς άδυνατούσαμε ν' άπαντήσουμε.

Πιό πολύ μās βασάνιζε ή έλλειψη έμψυχου δυναμικού, ή λειψανδρία... Όμως, ό Κύριος τό είχε προφητεύσει: «Ο μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὥπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ», (Μτ.9, 37-38). Κι έτσι δέν χά-

ναμε την έλπίδα μας, αλλά ή δέσπη και ή προσευχή εκείνες τίς αϋγουσιάτικες νύχτες της έορτής του άγίου Διονυσίου γίνονταν πιό έντονη.

Πολλά θά είχε κανείς νά γράψει για την παρακαταθήκη του Νιγηρίας Άλεξάνδρου. Πολλοί άδελφοί, άλλωστε, αυτές τίς ήμέρες κατέθεσαν τά άνθη της άγάπης τους για τόν άδελφό μας Άλέξανδρο. Άς μου έπιτραπεί νά μεταφέρω κι έγώ, έσχατος πάντων, την προσωπική μου μαρτυρία για τόν θεολογικό λόγο και την ρηξικέλευθη σκέψη του Νιγηρίας Άλεξάνδρου.

Ήταν τό 2010, πού ως μέλος πιά της Άγίας και Ίερās Συνόδου του Παλαιφάτου Πατριαρχείου Άλεξανδρείας, είχα την ευκαιρία και την ευλογία νά άφουγκραστώ, έν Συνόδω, τή θεολογική σκέψη του Άλεξάνδρου, ό όποιος μέ παρηγοσία, χωρίς κοινοτοπίες, περιστροφές και παλινωδίες, μέ τόλμη αλλά και μέ διάκριση και λεπτούς χειρισμούς πρότεινε λύσεις και διευτύπωνε προτάσεις για τά χρόνια και δυσεπίλυτα προβλήματα πού ταλάνιζαν και ταλανίζουν τό Πατριαρχείο μας.

Μερικά θέματα στα όποια ό μακαριστός Άλέξανδρος έθεσε, κυριολεκτικά, «τόν δάκτυλο επί τόν τύπον των ήλων», ήταν...:

- Ή κατάρτιση, ή μισθοδοσία και ή ασφάλιση των Άφρικανών Ίερέων.

- Ή έξωστρέφεια και τό όραμα της Ίεραποστολής.

- Ή προαγωγή του διαθρησκευτικού διαλόγου μέ σκοπό την άλληλογνωριμία, την άμβλυνση των αντιθέσεων, την καταλλαγή και την ειρήνη.

- Ή αναδιάρθρωση της θεσμικής και όργανωτικής δομής του Πατριαρχείου, μέ άπόλυτο ασφαλώς σεβασμό στα ίεροκανονικά θέσμινα, οϋτως ώστε ή μελέτη και επίλυση των θεμάτων και προβλημάτων νά ανατίθεται σέ ένα κεντρικό Συντονιστικό όργανο, πού θά περιλαμβάνει ειδικές θεματικές Έπιτροπές, και όχι νά αφήνεται ή διαχείριση σ' ένα κατακερματισμένο και άλυσίτελη μηχανισμό.

- Ή δημιουργία ενός ιδρύματος για τούς γηραιούς Αρχιερείς και Ίερείς, τό όποιο θά τούς έξασφαλίζει αξιοπρεπή διαβίωση μετά την αποχώρηση από την ένεργό ύπηρεσία, και ειρηνικά τέλη σ' ένα περιβάλλον άγάπης και θαλπωρής.

- Ή δίκαιη διαχείριση και κατανομή των ναμάτων της «Ζωοδόχου Πηγής»...

Τέλος, άς μίν λησμονήσουμε την στάση του Νι-

γηρίας Άλεξάνδρου στο θέμα της εισβολής του Πατριαρχείου Μόσχας στην δικαιοδοσία του Πατριαρχείου μας. Μέ στέρεη γνώση της ιστορίας και της κανονικής Παραδόσεως ό Άλέξανδρος δέν «μάσπασε τά λόγια του», κατά τό κοινώς λεγόμενο, αλλά βγήκε μπροστά μέ θάρρος και παρηγοσία νά δώσει τίς δέουσες άπαντήσεις στην Έκκλησία της Μόσχας και νά στηρίξει τόν Πατριάρχη Θεόδωρο και τό Πατριαρχείο μας. Άξίζει νά μνημονεύσουμε τά όσα είπε μέ άφορμή τίς αποφάσεις της Συνόδου του Πατριαρχείου Άλεξανδρείας για την διακοπή της κοινωνίας μέ τόν Μόσχας και την καθαίρεση του λαθροεισβολέα, δΐθεν Έξάρχου, Μητροπολίτου Κλίν Λεωνίδα: «Ιστορική, δίκαιη, έπιβεβλημένη και από καιρό άναμενόμενη απόφαση! Σήμερα γράφτηκε ιστορία. Μέ όποιο κόστος, θά κρατήσουμε τά θέσμινα, τούς κανόνες, την άνόθευτη πίστη της Έκκλησίας μας!». Αυτή ήταν ή έκκλησιολογία και τό εκκλησιολογικό και εκκλησιαστικό ήθος και βάθος του Νιγηρίας Άλεξάνδρου, για τό όποιο θά πρέπει νά γίνει ειδική και έμπεριστατωμένη μελέτη, κάποτε στο μέλλον.

Και βέβαια, δέν πρέπει νά λησμονήσει κανείς την άγάπη, την αφοσίωση και τό σεβασμό του μακαριστού Άλεξάνδρου στο Οίκουμενικό Πατριαρχείο και στο πανέβαστο Πρόσωπο του Οίκουμενικού Πατριάρχη. Μέ κάθε ευκαιρία δήλωνε τά αισθήματά του αλλά και θεολογοϋσε για τά άπαράγραπτα θυσιαστικά προνόμια και την πρωτεύουνη διακονία του Οίκουμενικού Πατριαρχείου, σέ αντίθεση μέ πολλούς ευεργετημένους άχαρίστους, οί όποιοι «Εστπσαν τά τριάκοντα άργύρια την τιμήν του τετιμημένου»... Διότι, δέν μπορεί νά κανείς νά λέγει ότι είναι Όρθόδοξος και νά μίν άναγνωρίζει ότι ή Μεγάλη Έκκλησία είναι ό πολυτιμότερος θησαυρός του γένους μας! Άς τό καταλάβουμε αυτό επί τέλους...

Ό άείμνηστος άδελφός μας Νιγηρίας κυρός Άλέξανδρος μās κατέλειπε μιά άνεκτίμητη παρακαταθήκη, σάν συνέχεια της σκέψης και του πνεύματος του άοιδίμου μεγάλου όραματιστή Πατριάρχου Παρθενίου. Άν αυτήν την παρακαταθήκη και την κληρονομιά δέν την λάβουμε πολύ σοβαρά υπόψη μας, ίσως ή παρουσία μας έδώ στην Άφρική κινδυνεύσει στο μέλλον...

† Ό Ζάμπιας Ίωάννης

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Ἰωαννουπόλεως καί Πρετορίας γιά τήν κοίμηση τοῦ Μητροπολίτου Νιγηρίας Ἀλεξάνδρου

Βαριά ἤχησε ἡ καμπάνα γιά τήν ἐκδημία τοῦ ἤδη ἐν ἀγκάλαις τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ μας Ἰησοῦ Χριστοῦ εὐρισκομένου, μακαριστοῦ Μητροπολίτου Νιγηρίας, κυροῦ Ἀλεξάνδρου, στήν ἐσχατία τῆς Ἀφρικανικῆς Ἡπείρου.

Ὁ Μητροπολίτης καί ὁ ἱερός κλῆρος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννουπόλεως καί Πρετορίας Νοτίου Ἀφρικῆς ἐκφράζουν τήν βαθύτατη θλίψη τους γιά τήν κοίμηση τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιερέως Ἀλεξάνδρου.

Ἀμέσως, μετά τήν εἰς Πρεσβύτερον χειροτονία του καί μέχρι τήν ἐκλογή του ὡς Μητροπολίτου στήν νεοσύστατη Μητρόπολη Νιγηρίας, ὁ π. Ἀλέξανδρος τοποθετήθηκε ὡς ἐφημέριος στόν Ἱερό Ναό Ἀγίων Ἀναγύρων στό Γιοχάννεσμπουργκ, ὅπου μέ ὑπομονή καί ἐπιμονή στήριξε τόν τότε Μητροπολίτη μακαριστό Παῦλο γιά τήν ὁλοκλήρωση τοῦ ναοῦ καί τῶν βοηθητικῶν χώρων, κατοικία τοῦ ἐφημέριου κ.λπ. Ὑπηρετῆσε μέ ὑποδειγματική συνέπεια τά ποιμαντικά του καθήκοντα καί στάθηκε μέ συγκινητική αὐταπάρνηση δίπλα στό ποίμνιό του, κερδίζοντας τήν ἀγάπη καί τόν σεβασμό ὅλης τῆς παροικίας. Ἡ εὐθύτητα τῶν λόγων του, ἡ ἀρχοντιά καί ὁ αὐθορμητισμός τοῦ χαρακτῆρα του, ἡ γενναιοδωρή ἀγάπη του πρός τόν ἄλλο, ἡ προσήλωση καί ὁ σεβασμός του πρός τόν λατρευτικό χαρακτῆρα τῆς Ἐκκλησίας μας ἔφερε πολλούς, ὄχι μόνο στήν Κυριακή Θεία Λειτουργία ἀλλά καί στήν καθημερινή ζωή τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ προσφορά του ἀπλωνόταν παντοῦ, πλούσια, πολὺ πλευρη καί τόσο πολύτιμη. Λευίτης! Μέ ἀφοπλιστική καλωσύνη ἀντιμετώπιζε, ἐν ἡσυχία πάντοτε, τίς ὅποιες δυσκολίες συναντοῦσε στήν καθημερινότητά του, προσπερνώντας τά ἀπόνερά τους ἀμνησικάκα.

Ὁ Ἅγιος Θεός, ὅμως, τόν προόριζε γιά κάτι ἄλλο. Τόν ἤθελε σέ κάποιο ἄλλο μετερίζι τοῦ ἀμπελῶνα Του. Τόν θέλησε Ἐπίσκοπο καί Ἱεραπόστολο στά δύσκολα μετερίζια του τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς. Εἶπε μέ γενναιότητα τό «γεννηθῆτω τό θέλημά Του», καί ρίχτηκε στό μεγάλο τόλ-

μημα γιά τήν οἰκοδόμηση τῆς ἐκκλησίας Του. Τά κατάφερε! Μά, τώρα, ὁ Πανάγαθος, ὁ Κύριος τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου, τόν κάλεσε κοντά Του, ἀφήνωντας πίσω του ἕνα δυσαναπλήρωτο κενό.

Ἀπέναντι σέ αὐτήν τήν μεγάλη ἀπώλεια, ὁ Μητροπολίτης καί οἱ ἱερεῖς τῆς Μητροπόλεως μας ἐκφράζουμε τήν βαθιά μας θλίψη γιά τήν ἐκδημία του. Ἡ ἀγάπη μας, ὁ σεβασμός μας καί ἡ προσευχή μας θά τόν συνοδεύουν πάντοτε.

Χριστός Ἀνέστη, Σεβασμιώτατε Δέσποτα!

Υ/Γ. Μέ πολύ σεβασμό καί ἀγάπη ἐκφράζουμε τά βαθιά μας συλλυπητήρια στήν οἰκογένεια τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιερέως Ἀλεξάνδρου, στήν ἀδελφή του κ. Σοφία καί στά ἀνίψια του καί σέ ὅλους ὅσοι τόν γνώρισαν καί πενθοῦν.

Ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη Ἰωαννουπόλεως

Τόν γνώρισα Νοέμβριο τοῦ 2016 στήν εὐφορη παρουσίαση τοῦ βιβλίου «Τί γυρεύει ἡ ἄλεπου στό παζάρι; Κεῖμενα γιά τόν διάλογο τῆς Ὁρθοδοξίας μέ τήν πόλη, τήν πολιτική καί τόν πολιτισμό» τοῦ Χρυσόστομου Σταμούλη, στό πατάρι τοῦ Ἀρμού. Μέ συντονίστρια τῇ Βίκυ Φλέσσα, στό πάνελ καί ὁ Ἀνδρέας Πανταζόπουλος ἀπό τό Α.Π.Θ., ἐνῶ ἦταν ἐνεργῶς παρούσα ἡ ποιήτρια Κική Δημουλά. Ἐκεῖ, σέ αὐτή τήν ἐκδήλωση, ἀνακάλυψα ἕναν ἐπίσκοπο δίχως πόζα, ἕναν διανοούμενο τῆς Ὁρθοδοξίας, ἕναν ἱεραπόστολο τῆς Ἀφρικῆς, ἕναν γνήσιο πιστό πού ἄντεξε τόν ὀδυνηρό πόνο τῆς ἀσθένειας τόν τελευταῖο χρόνο, χάρη στήν ἐμπιστοσύνη του στόν Χριστό. Ἦταν ὁ Μητροπολίτης Νιγηρίας Ἀλέξανδρος.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἦταν ἐξωστρεφής, ἔβλεπε τήν Ἐκκλησία σέ ἕναν διαρκῆ διάλογο μέ τόν κόσμον, μέ τούς λαούς τοῦ κόσμου. Ὁ ἐπίσκοπος Νιγηρίας πού ἔφυγε σήμερα 30 Ἰουνίου 2023, τό ξημέρωμα, εἶχε ἕνα ἀπίστευτο παράστημα. Τοῦ ἔλεγα πῶς ξεχωρίζει στό ἱερατεῖο σάν μπασκετμπολίστας.

Θυμᾶμαι ἀπό αὐτή τήν ὁμιλία γιά τό βιβλίο τοῦ Σταμούλη καί κρατῶ: «δέν εἶμαι ἀπόλυτα σίγουρος ἂν ἡ Ἐκκλησία θυμᾶται πάντοτε τήν ἀντιεξουσιαστική της φύση. Δυστυχῶς, πολὺ συχνά πέφτει, ἢ ἐπιλέγει νά ἀφθεῖ, στόν πειρασμό τῆς ἐξουσίας. Ἐμφανίζεται ἔντονη, ἂν δέν κυριαρχεῖ, ἡ δι-ἀθεση ἐλέγχου, ἐξουσιασμοῦ τῆς λαϊκῆς συνείδησης, τῆς ὅλης ὑπαρξης τοῦ ἄλλου, τῆς ψυχῆς του, τῆς σκέψης του, τοῦ κορμιοῦ του. Ὅπως στήν πολιτική, ἔτσι καί στήν Ἐκκλησία μέσα δέν εἶναι λίγοι ἐκεῖνοι πού ἀπεργάζονται

Καλή Ἀνάσταση, Ἀλέξανδρε! Καλή ἀντάμωση, φίλε μου

μέ μαεστρία μιά ἄλλη μεταμόρφωση: αὐτή τοῦ ἀνθρώπου σέ ἀνθρωποειδές. Παρ' ὅλα αὐτά, ἐμεῖς πρέπει νά συνεχίσουμε νά παλεύουμε, πληρώνοντας κάποτε ἀκριβὰ τό κόστος τῆς ἐπιλογῆς μας, νά παραμεῖνουμε ἀνθρωποὶ ἐλεύθεροι, σκεπτόμενοι, εὐαίσθητοι, δημιουργικοὶ μέ λόγο προφητικό, ἐλπιδοφόρο, ἀναστάσιμο γιά πληρότητα ζωῆς γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους. Αὐτό εἶναι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ στό τώρα, αὐτή εἶναι ἡ θέληση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

Μέ αὐτά τά λόγια τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀπό τότε, αἰσθάνθηκα ὅτι ἔχω νά μοιρασθῶ πολλές ἱστορίες μαζί του. Καί ἔτσι, ἐγίνε. Ὅλα αὐτά τά χρόνια εἶχαμε μιά σταθερή ἐπικοινωνία καί θαύμαζα τῇ βαθιά παιδεία του, τῇ θεολογικῇ του ἐνημέρωσιν, γιά τό τί συμβαίνει στήν οἰκουμένη, τήν εἰλικρίνεια, τήν ἐκκλησιολογία του, ἀλλά καί τῇ ἀνοικτῇ ἀγκαλιά του γιά συμπερίληψη τοῦ διαφορετικοῦ καί περιθωριακοῦ. Καί τό χιοῦμορ του. Ὁ ἴδιος μοῦ ὁμολογοῦσε μέ ταπεινότητα ὅταν τόν ρωτοῦσα ὅτι ἔχουμε τήν ἴδια προσέγγιση στά πράγματα: «Εγώ εἶμαι

ἕνα ἀσήμαντος, περιθωριακός καί προβληματικός ἀνθρωπος καί ἐπίσκοπος». Καί, βέβαια, αὐτή ἡ δήλωση μέ ἔστελνε. Ὅσο τό σκέπτομαι, ὁ Ἀλέξανδρος, μέσα στήν ταπεινότητα πού τόν διέκρινε, ἦταν ἕνας ἄρχοντας.

Σήμερα, ἐκλαψα γιά τήν ἀναχώρηση τοῦ Νιγηρίας. Ἀγάπησε τήν Ἐπισκοπή του καί ἐμπνεόταν ἀπό παραδείγματα ζωῆς, ὅπως ἡ ποδοσφαιρική ὁμάδα ἀκρωτηριασμένων τῆς Νιγηρίας, Special Eagles. Λάτρεψε τήν Ἀφρική, ἀλλά στάθηκε κριτικός στήν ἀποικιοκρατική λογική, καί δέν μπορούσε νά εἶναι ἄλλιως. Τό Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας ἔχασε ἕναν ἐκπρόσωπο μέ κύρος σέ διεθνή συνέδρια καί σέ συνόδους. Κι ἐγώ, ἔχασα ἕναν πολῦτιμο καί σταθερό συνομιλητή. Ἐχασα ἕναν εἰλικρινῆ φίλο πού τόν αἰσθανόμουν πολὺ κοντά μου.

Καλή ἀνάσταση, Ἀλέξανδρε! Καλή ἀντάμωση, φίλε μου.

Ἰωσήφ Βιβιλάκης,
Καθηγητὴς Πανεπιστημίου

Ίεραποστολή καί Πολιτισμός

Σεβασμιώτατοι, αγαπητοί πατέρες, κυρίες καί κύριοι,
Σᾶς μεταφέρω τόν Ἀναστάσιμο χαιρετισμό τῆς Ἐκκλησίας πού παροικεῖ στή Νιγηρία καί τήν ὀλό-
θερμη εὐχή της, ἡ ζωή σας νά εἶναι γεμάτη ἀπό ἀνα-
στάσιμες ἐμπειρίες.

Εὐχαριστίες ἐκφράζω πρὸς τόν ἀδελφό Μητροπο-
λίτη Δημητριάδος γιά τήν πρόσκληση νά συμμετάσχω
στό συνέδριο αὐτό καί ἀπό καρδιάς τόν συγχαίρω γιά
τήν θαυμαστή δουλειά πού ἐπιτελεῖται στό χῶρο αὐτό.

« Ἐγὼ Ἰωάννης ὁ ἀδελφός ὑμῶν καί συγκοινωνός ἐν
τῇ θλίψει καί βασιλείᾳ καί ὑπομονῇ ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ,
ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ διὰ τόν λόγον
τοῦ Θεοῦ καί τήν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐγενόμην ἐν
Πνεύματι ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ καί ἤκουσα φωνήν μεγά-
λην ὡς σάλπιγγος λεγούσης, ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον
καί πέμψον ταῖς Ἐκκλησίαις »¹.

Ξεκινῶ μέ αὐτούς τούς στίχους τῆς Ἀποκάλυψης
γιατί σ' αὐτούς ἀνιχνεύω τό ξεκίνημα τῆς πορείας μου
γιά τή δική μου «Πάτμο», τό χῶρο πού τολμῶ νά πῶ,
μέ βεβαιότητα πιά, πῶς ὁ Θεός μου ἀποκαλύφθηκε,
ἀφοῦ πρῶτα φρόντισε μέσα ἀπό μιά ἐπώδυνη δια-
δικασία νά μέ ἀποδομήσει. Νά μοῦ γκρεμίσει κάθε
αὐτονόητο, κάθε δεδομένο, καθετί πού θεωροῦσα ἱερό
καί πού μέ περισσό θράσος νόμιζα πῶς Ἐκεῖνος καί
ἡ ἱστορία ἔβαλαν στούς ὤμους μου. Νά μέ ἀποδομή-

σει καί μέ αὐτά τά κομμάτια, μέ αὐτές τίς πέτρες νά
μέ ξαναχτίσει ὅπως Ἐκεῖνος ἤθελε καί ὅπως ἐγώ πο-
τέ δέν θά φανταζόμουν. Μέ ἔφερε σέ ἐπίγνωση τοῦ
τί σημαίνει «τοῖς πᾶσι γέγονα τά πάντα»².

Ἰουδαῖος μέ τούς Ἰουδαίους, Ἕλληνας μέ τούς Ἕλλη-
νες. Θά ἀποτολμοῦσα νά ἰσχυριστῶ, διακινδυνεύοντας
διάφορους χαρακτηρισμούς, ὅτι τώρα πλέον γνωρίζω
ὅτι σάν ἐπίσκοπος ἀφρικανικῆς Ἐκκλησίας, πηγὴ καί
νοηματοδότηση τῆς διακονίας μου εἶναι ἡ ἐκκλησια-
στικὴ μου ταυτότητα καί ὄχι οἱ διάφορες ἄλλες ταυτό-
τητες πού μοῦ κληροδοτήθηκαν, οἱ ὁποῖες χωρίς νά
καταργοῦνται, σχετικοποιοῦνται. Ἡ «κένωση» αὐτή,
ὅσο ἐπώδυνα κι ἂν γίνεται, εἶναι καρπὸς ἐλευθερίας,
ἀγαπητικοῦ ἀνοίγματος, ἀπόπειρα μετοχῆς στήν ἄλλη,
τήν ὑψιστὴ κένωση, ἐκείνη πού θέλπε νά φτάσει μέ-
χρις «μορφῆς δούλου»³, μέχρι Σταυροῦ.

Νά γιατί αὐτοὶ οἱ στίχοι τῆς Ἀποκάλυψης μέ ἐκφρά-
ζουν. Τούς νιώθω σάν νά γράφτηκαν ἀπὸ μένα ἢ γιά
μένα. Μέ σημάδεψαν καί χάραξαν μιά νέα ρότα στήν
ἐκκλησιαστικὴ μου πορεία, στήν «ὄντως Ζωή» μου.
Ἐκείνη πού ὁδήγησε σέ μιά νέα πατρίδα ἢ καλύτερα
στήν πραγματικὴ πατρίδα. Κι ἂν ἀκόμα ὀδυνηρά κα-
νεῖς κληθεῖ νά βιώσει τό «εἰς τά ἴδια ἦλθε, καί οἱ ἴδιοι

2. Α΄ Κορ. 9,22

3. Φίλιπ. 2,7

1. Ἀποκ.1,9-12

Ὁμιλία-Εἰσήγηση τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτη Νιγηρίας Ἀλέξανδρου (†), στό Διεθνές Συνέδριο πού διοργάνωσε ἡ Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν Βόλου ἀπὸ τίς 7 ἕως τίς 10 Μαΐου 2009 μέ θέμα «Ἐκκλησία καί Πολιτισμός» (Ἀνα-
δημοσίευση ἀπὸ τό τεῦχος 110 τοῦ περιοδικοῦ «Πάντα τὰ Ἑθνη».

αὐτόν οὐ παρέλαβον»⁴, γι’ αὐτόν πάντα θά ἰσχύει ὅτι «τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ»⁵.

Θά ἀποτολμοῦσα νά ἰσχυριστῶ, διακινδυνεύοντας διάφορους χαρακτηρισμούς, ὅτι τώρα πλέον γνωρίζω ὅτι σάν ἐπίσκοπος ἀφρικανικῆς Ἐκκλησίας, πηγὴ καὶ νοσηματοδότηση τῆς διακονίας μου εἶναι ἡ ἐκκλησιαστικὴ μου ταυτότητα καὶ ὄχι οἱ διαφορὲς ἄλλες ταυτότητες πού μοῦ κληροδοτήθηκαν, οἱ ὁποῖες χωρὶς νά καταργοῦνται, σχετικοποιοῦνται. Ἡ «κένωση» αὐτῇ, ὅσο ἐπώδυνα κι ἂν γίνεται, εἶναι καρπὸς ἐλευθερίας, ἀγαπητικοῦ ἀνοίγματος, ἀπόπειρα μετοχῆς στὴν ἄλλη, τὴν ὕψιστη κένωση, ἐκείνη πού θέλησε νά φτάσει μέχρις «μορφῆς δούλου», μέχρι Σταυροῦ.

Ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου, «ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον καὶ πέμψον ταῖς ἐκκλησίαις» εἶναι πού μέ ὁδήγησε σήμερα ἐδῶ, ὄχι γιὰ νά καταθέσω κάποια πραγματεία – μέ σωρεῖα παραπομπῶν καὶ διεκδίκηση αὐθεντίας– ἀλλὰ γιὰ νά σᾶς περπατήσω, νά σᾶς ξεναγήσω στὴ δική μου Πάτμο. Νά τῇ γνωρίσετε, νά τὴν αἰσθανθεῖτε καὶ τοῦτο μέ τῇ βεβαιότητά ὅτι μπορεῖτε νά λιπάνετε τὸ ἔδαφός της, ἀλλὰ καὶ μέ τὴν ἐλπίδα ὅτι, ἂν πράγματι τὸ θέλετε, ἢ τὸ ἀντέχετε, νά γευθεῖτε τοὺς καρπούς της. Εἶμαι ἐδῶ σάν συνεπίσκοπος καὶ συμπρεσβύτερος ναί, σάν συναγωνιστὴς καὶ συναγωνιῶν ναί, ἀλλὰ πάντα καὶ πρώτιστα σάν Ἀφρικανός. Γι’ αὐτὸ καὶ ὁ λόγος μου εἶναι ἀφηγηματικός, αὐτὸς πού ἐμεῖς χρησιμοποιοῦμε γιὰ νά ἐκφράσουμε ἀκόμα καὶ τίς πιὸ ὑψηλές ἔννοιες.

* * *

Ὁ τόπος μου, ἡ Ἀφρική, εἶναι ἓνα κομμάτι τῆς Δημιουργίας. Φτιάχτηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο Θεὸ πού δημιούργησε κι ἐσᾶς. Τὸ Πνεῦμα Του, ὅπως καὶ στὰ μέρη σας, ἔφτιαξε ἀνθρώπους πού μιλοῦν, πού συνομιλοῦν, πού ἐπικοινωνοῦν μέ τοὺς δικές τους γλώσσες, τοὺς δικούς τους κώδικες, διαφορετικούς ἀπὸ τοὺς δικούς σας. Ἀνθρώπους πού γελοῦν, πού κλαῖνε, πού ἀγωνιοῦν, πού ἐκφράζουν τὰ συναισθήματά τους μέ τὸ λόγο, τὴν μουσικὴ, τὸ χορὸ, τὴ ζωγραφικὴ μέ ὅλα αὐτὰ πού ὀνομάζετε τέχνη. Ἀνθρώπους πού ὀργανώθηκαν ἀπ’ ἀρχῆς σέ ὀμάδες μέ τίς δικές τους νόρμες,

4. Ἰωάν. 1,11

5. Ψαλμ. 23,1

μέ τίς δικές τους ἠθικές ἀξίες –καὶ μέ ἀμέριστο σεβασμὸ πρὸς αὐτές– ἀνθρώπους πού δημιούργησαν κοινωνίες. Ἀνθρώπους πού σκέφτονται, πού διαλογίζονται, πού ἔχουν στάση ζωῆς, ἀνθρώπους μέ φιλοσοφία. Ἀνθρώπους πού διαφύλαξαν καὶ μετέδωσαν τὰ βιώματα καὶ τίς κατακτήσεις τῶν προγόνων τους ἀπὸ στόμα σέ στόμα, ἀπὸ γενιὰ σέ γενιὰ, μέ σεβασμὸ, συναίσθηση εὐθύνης καὶ εὐλάβεια. Ἀνθρώπους πού δημιούργησαν παράδοση. Μέ ἄλλα λόγια, ἀνθρώπους πού δημιούργησαν πολιτισμούς. Διαφορετικούς ἀπὸ τοὺς δικούς σας, ἀλλὰ πάντως πολιτισμούς. Ἀνθρώπους πού πίστεψαν βαθιὰ σέ Θεὸ Πατέρα, Δημιουργὸ καὶ πού ἐξέφρασαν τὴν πίστη τους μέ τὸν δικὸ τους τρόπο, μέσα ἀπὸ τελετές-φορεῖς καὶ ἐκφραστές τοῦ δικοῦ τους ψυχικοῦ κόσμου, τῶν συναισθημάτων καὶ τῶν βιωμάτων τους. Ἀνθρώπους δηλαδή πού λάτρεψαν τὸ θεῖο, πού «λειτούργησαν» τὸ θεῖο πού «προσέφεραν», πού θυσίασαν, πού ἐξάγνισαν καὶ ἐξαγνίστηκαν μέσα ἀπὸ αὐτές. Ἀνθρώπους πού ἐναγώνια ἀναζήτησαν τὴν ἀλήθεια τὴν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου κεκρυμμένη, ἔχοντες «τὴν σεβάσμιον ἔννοιαν φυσικῶς αὐτοῖς ἐνυπάρχουσαν»⁶. Πρόδρομοι καὶ αὐτοί, τῆς ἀποκάλυψης πού ἔμελλε νά δοθεῖ, «ἔργω χριστιανοί»⁷, ὅπως ὁ Ἰουστίνος, ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας θεώρησαν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔλαβαν «ἐναύσματα τινὰ τοῦ λόγου τοῦ θείου»⁸. Μέσα σ’ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, μέσα σέ ὅλα αὐτὰ τὰ ἔργα τους, πνοή Θεοῦ. Ἡ δόξα Του, οἱ ἄκτιστες ἐνέργειές Του πού ἀγκαλιάζουν κάθε μορφὴ ζωῆς καὶ ὕπαρξης καὶ «ἐν παντί ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτόν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἐστί»⁹.

Καὶ ἦλθε καὶ γιὰ ἐμᾶς «τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου». Ἄνθρωποι δικοὶ σας, ἀπὸ τίς πατρίδες σας ἔφτασαν στὰ μέρη μας. Βάναυσα ἀσέληνησαν πάνω στοὺς ἀνθρώπους μας, στὴν ψυχὴ μας, σ’ ὅλα αὐτὰ πού μέσα στοὺς αἰῶνες δημιουργήσαμε καὶ πού μέ πολύ σεβασμὸ διαφυλάξαμε. Ἦρθαν γιὰ νά πάρουν ὅ,τι μποροῦσαν κι

6. Εὐσέβιος Καισαρείας, *Εὐαγγελικὴ Προπαιδεία*, Β,8,13, ΒΕΠΕΣ, 25, σελ. 207

7. Τοῦ αὐτοῦ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, Α,4,6, ΒΕΠΕΣ, 59, σελ. 227

8. Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς, *Στρωματεῖς*, 6,7, ΡΓ 9,281

9. Πράξ. 10,35

ὅπως μποροῦσαν. Μαζί τους εἶχαν καὶ μισσιονάριους πού μᾶς πρωτο-μίλησαν γιὰ κάποιον Θεό, ἄγνωστο σέ ἐμᾶς, πού εἶπαν πὼς εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ στὸν ὁποῖο μᾶς κάλεσαν νά πιστέψουμε. Ἦρθαν καὶ μαζί τους ἔφεραν διαφορετικές παραδόσεις, διαφορετικούς τρόπους προσέγγισης.

Ὁ τόπος μου, ἡ Ἀφρική, εἶναι ἓνα κομμάτι τῆς Δημιουργίας. Φτιάχτηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο Θεὸ πού δημιούργησε κι ἐσᾶς. Τὸ Πνεῦμα Του, ὅπως καὶ στὰ μέρη σας, ἔφτιαξε ἀνθρώπους πού μιλοῦν, πού συνομιλοῦν, πού ἐπικοινωνοῦν μέ τοὺς δικές τους γλώσσες, τοὺς δικούς τους κώδικες, διαφορετικούς ἀπὸ τοὺς δικούς σας. Ἀνθρώπους πού γελοῦν, πού κλαῖνε, πού ἀγωνιοῦν, πού ἐκφράζουν τὰ συναισθήματά τους μέ τὸ λόγο, τὴν μουσικὴ, τὸ χορὸ, τὴ ζωγραφικὴ μέ ὅλα αὐτὰ πού ὀνομάζετε τέχνη [...] Μέ ἄλλα λόγια, ἀνθρώπους πού δημιούργησαν πολιτισμούς. Διαφορετικούς ἀπὸ τοὺς δικούς σας, ἀλλὰ πάντως πολιτισμούς. Ἀνθρώπους πού πίστεψαν βαθιὰ σέ Θεὸ Πατέρα, Δημιουργὸ καὶ πού ἐξέφρασαν τὴν πίστη τους μέ τὸν δικὸ τους τρόπο, μέσα ἀπὸ τελετές-φορεῖς καὶ ἐκφραστές τοῦ δικοῦ τους ψυχικοῦ κόσμου, τῶν συναισθημάτων καὶ τῶν βιωμάτων τους. Ἀνθρώπους δηλαδή πού λάτρεψαν τὸ θεῖο, πού «λειτούργησαν» τὸ θεῖο πού «προσέφεραν», πού θυσίασαν, πού ἐξάγνισαν καὶ ἐξαγνίστηκαν μέσα ἀπὸ αὐτές. Ἀνθρώπους πού ἐναγώνια ἀναζήτησαν τὴν ἀλήθεια τὴν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου κεκρυμμένη, ἔχοντες «τὴν σεβάσμιον ἔννοιαν φυσικῶς αὐτοῖς ἐνυπάρχουσαν».

Τέλος, πολὺ καθυστερημένα ἦρθατε κι ἐσεῖς οἱ ὀρθόδοξοι στὰ μέρη μας φέρνοντας αὐτὸ πού εἶδατε, αὐτὸ πού ἀκούσατε καὶ αὐτὸ πού τὰ χέρια σας ψηλάφισαν¹⁰. Τὴν «ὄντως Ἀλήθεια». Ἐναν Θεὸ σαρκωμένο στὸ χρόνο καὶ στὸ χώρο. Σέ συγκεκριμένο χρόνο καὶ στὸν ἐκτεταμένο ἱστορικὸ καὶ πολιτιστικὸ πλαίσιο. Καὶ πιστέψαμε σ’ Αὐτόν, στὸν Σταυρὸ Του, στὴν Ἀνάστασή Του, στὴ νίκη Του πάνω στὸν θάνατο, στὴ ζωὴ πού ξεπήδησε μέσα ἀπὸ τὸν Τάφο Του, σάν τὰ ποτάμια πού ὀρμητικὰ πηγάζουν ἀπὸ τὰ βουνά μας καὶ πού ξεδιψοῦν καὶ ἀνακαινίζουν τοὺς στεγνωμένους ἀπὸ τὸν καυτὸ ἥλιο τῆς ἐρήμου ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τὴν κτίση ὅλη.

10. Α’ Ἰωάν. 1,1

Καὶ εἴμαστε ὄντως εὐγνώμονες γιὰ ὅ,τι μᾶς φέρατε, γιὰ ὅ,τι μᾶς μεταδώσατε. Κι ἂν εἴμαστε σήμερα ἐδῶ μαζί σας, ἡ Ἐκκλησία πού παροικεῖ στὴ Νιγηρία στὸ πρόσωπό μου, εἶναι γιατί κάποτε, ἔστω καὶ καθυστερημένα θυμηθήκατε τὴν ξεχασμένη ἐντολή «*Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη*»¹¹. Πὼς νά λησμονήσει κανεὶς ἐκείνους τοὺς λίγους, τὴ μιά χούφτα ἀνθρώπων πού πρῶτοι τόλμησαν μιά ἡρωϊκὴ «ἐξοδο» καὶ ἀφέθηκαν στὴ μεγάλη περιπέτεια τοῦ Θεοῦ, πού ἀνταποκρίθηκαν στὴν πρόκλησή Του «*ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν ἣν ἂν σοι δείξω... καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς*»¹². Καὶ τώρα πιά μαζί ἓνα σῶμα, Σῶμα Χριστοῦ, κοινοὶ τοῦ «*ἐνὸς ἄρτιου καὶ τοῦ ἐνὸς ποτηρίου*», συμμέτοχοι στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

* * *

Ἦρθε ὁμως τώρα ἡ σειρά μας νά κηρύξουμε στοὺς δικούς μας ἀνθρώπους, τοὺς ἐγγύς ἀλλὰ καὶ μακράν τῆς Ἀλήθειας εὐρισκόμενους. Νά φανερώσουμε στὸ ἐδῶ καὶ τώρα, στίς συντεταγμένες τοῦ δικοῦ μας πολιτισμοῦ, τὴν Ἐκκλησία. Δηλαδή τὴν παρατεινόμενη στους αἰῶνες συνέχεια τῆς ἐνανθρώπησης τοῦ Θεοῦ, τὴν πρόσληψη τοῦ κτιστοῦ στὸν τρόπο ὕπαρξης τοῦ ἀκτίστου. Ἄν λοιπόν ἡ Ἐκκλησία, ὅπως πιστεύουμε, εἶναι Σῶμα Χριστοῦ ἢ ὁ Χριστὸς παρατεινόμενος στους αἰῶνες, τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι παρὼν στὴν ἱστορία, ἔχει σὰρκα «ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»¹³. Ὁ ἴδιος θέλει «νά πραγματώνεται τὸ μυστήριον τῆς σάρκωσής Του πάντα καὶ παντοῦ»¹⁴. Ἄν δεχτοῦμε τὴν ἀλήθεια αὐτῶν τῶν λόγων, τότε συμπεραίνουμε ἀβίαστα καὶ ἀναντίρρητα, ὅτι ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωή, ὁ Χριστὸς, ἡ Ἐκκλησία Του, πρέπει νά ἐνδύονται κάθε στιγμή τὴν πολιτιστικὴ σὰρκα τοῦ κόσμου, τὰ οὐσιώδη τοῦ κάθε λαοῦ. Ἡ φλόγα τῆς Πεντηκοστῆς, πού καταργεῖ γλωσσικά, ἐθνικά καὶ πολιτιστικά σύνορα, συνεχίζει νά καίει. Κάθε στιγμή, κάθε λεπτὸ εἶναι μιά Πεντηκοστή. Εἶναι μιά νέα παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού δὲν ἀνήκει ἀπο-

11. Ματθ. 28,19

12. Γέν. 12,1-4

13. Ἰωάν. 1,14

14. Μάξιμος Ὁμολογητής, *Περὶ διαφορῶν ἀποριῶν*, ΡΓ 91 1084 C-D

Ὁ Ἱερός Καθεδρικός Ναός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου στό Λάγκος τῆς Νιγηρίας

κλειστικά καί προνομιακά σ' ἓνα πολιτισμό, σ' ἓνα λαό καί στούς ἐκφραστές του.

Τό ὅτι τό Εὐαγγέλιο ἐνδύεται τή σάρκα τοῦ κόσμου σημαίνει ὅτι ὄχι μόνο δέν ἀπορρίπτει κανένα πολιτισμό ἐκ προοιμίου, ἀλλά μπολιάζεται στόν υπάρχοντα μέ σκοπό τή μεταμόρφωση, τή χριστοποίηση, τήν ἐκκλησιαστικοποίησή του. Γιατί ὅ,τι δέν προσλαμβάνεται, ὅ,τι δέν θεραπεύεται, δέν σώζεται. Naί, ὑπάρχουν στοιχεῖα πού δέν μποροῦν νά κρατηθοῦν, νά ἀντέξουν τό φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, γιατί περικλείουν θάνατο καί ἐμεῖς μιλάμε γιά Ἀνάσταση, γιά Ζωή. Αὐτά τά στοιχεῖα πρῶτοι ἐμεῖς ἀπορρίπτουμε μέ ὅποιο κόστος αὐτό μπορεῖ νά σημαίνει.

Ἑσεῖς ζεῖτε ἐν Χριστῷ, ὅπως τουλάχιστον ἰσχυρίζεσθε, γιά κοντά 2.000 χρόνια. Χτίσατε ἓνα μεγάλο οἰκοδόμημα. Θεολογήσατε, ὑμνήσατε, λατρέψατε, δη-

μιουργήσατε τέχνη. Στήν πορεία αὐτή καί ἐσεῖς χρησιμοποίησατε στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ σας: κατηγορίες σκέψης καί ἐκφράσεις ἄγνωστες στή βιβλική γλώσσα γιά νά μιλήσετε περί Θεοῦ (ὁ Λόγος τοῦ Ἰωάννη, τό ὁμοούσιον τῶν Πατέρων), συμβολισμούς καί στοιχεῖα στή λατρεία σας παρμένα ἀπό τή λατρευτική πρακτική τῶν προγόνων σας κ.λπ. Τά πήρατε, τά μεταμορφώσατε, συνθέσατε, δημιουργήσατε, ὄχι πάντα εὐκόλα.

Σήμερα εἴμαστε μπροστά σέ μία νέα πραγματικότητα. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἔχει ἀνοικτεῖ στήν οἰκουμένη. Σ' αὐτήν ἀνήκετε καί ἐσεῖς, ὅπως ὅμως καί ἐμεῖς ἀλλά καί Ἀσιάτες, Ἑσκιμῶι, Λατινο-αμερικάνοι καί τόσοι ἄλλοι. Εἴμαστε θιασῶτες μιᾶς ἀλλαγῆς, τῆς μετατόπισης τοῦ κέντρου βάρους τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀπό τήν ταχύτατα ἀποχριστιανοποιούμενη Δύση στίς κῶρες πού ἐσεῖς καλεῖτε Τρίτο Κόσμο. Ἐνα κόσμος πού

ἔχοντας πρόσφατα βγεῖ ἀπό τή δαιμονική κυριαρχία τῆς ἀποικιοκρατίας, προσπαθεῖ νά ἀνασυνταχθεῖ, νά ξαναβρεῖ –στό βαθμό πού γίνεται– τήν κλεμμένη του ταυτότητα, νά στηριχθεῖ στίς δικές του ἐσωτερικές δυνάμεις γιά νά προχωρήσει.

Τό γεγονός αὐτό, σέ συνδυασμό, στήν περίπτωσή μας, μέ τήν ὀρθή καί χωρίς προκαταλήψεις καί ἐνδοϊσμούς ἀνάγνωση τοῦ Εὐαγγελίου, καθιστᾷ ἐπιτακτική τήν ἀνάγκη νέας σάρκωσης τῆς Ἐκκλησίας, ἐπανεκφρασῆς της μέ τίς κατηγορίες - σκέψεις τίς δικές μας. Ἦρθε νομίζω ἡ ὥρα, νά προχωρήσουμε στή δημιουργία μιᾶς πραγματικά Ἀφρικανικῆς Ἐκκλησίας, χωρίς τοῦτο νά σημαίνει ἀπομάκρυνση ἀπό τή δογματική διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, ἀπό τήν Ἀλήθεια, ἀπό τό Εὐαγγέλιο. Ἀλλά πού μπορεῖ –καί πρέπει– νά σημάνει τή μετακίνηση ἀπό τούς εἰσαγόμενους τρόπους ἐκφρασης αὐτῆς τῆς πίστεως, τῆς Ἀλήθειας, τοῦ Εὐαγγελίου. Πολλοί ἀντιδρῶν σ' αὐτή τή σκέψη, ἄλλοι παραμένουν ἐπιφυλακτικοί καί σκεπτικοί. Θά συμφωνήσω ὅτι τό ἐγχείρημα, κυρίως σέ ἐπίπεδο ἐπανεκφρασης τῆς Θεολογίας, εἶναι ἰδιαίτερα δύσκολο καί ριψοκίνδυνο. Ὅμως δέν μποροῦμε σέ θεωρητικό ἐπίπεδο νά ἀντιλαμβανόμαστε αὐτή τήν ἀνάγκη καί στή συνέχεια νά ἀντιστεκόμαστε στήν ἀνανεωτική, γεμάτη φρεσκάδα πνοή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού θέλει καί ἀναζητᾷ νέες σαρκώσεις.

* * *

Κέντρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς εἶναι ἡ λατρεία μας. Πάρα πολλά θά μπορούσα νά σᾶς πῶ στό σημεῖο αὐτό, ὅμως ὁ χρόνος δέν μοῦ τό ἐπιτρέπει. Ἀπλά δύο σκέψεις νά ἐκφράσω ἐπιθυμῶ.

Ὁ τρόπος τῆς λατρείας μας, ὅ,τι ἐμεῖς σήμερα χρησιμοποιοῦμε, εἶναι ἐνδύματα τῆς δικῆς σας πολιτιστικῆς γκαρνταρόμπας. Ὅλα δικά σας: ἀρχιτεκτονική, ζωγραφική, ὑμνογραφία, μουσική, ἄμφια, ἀκολουθίες, εὐχές, συμβολισμοί, στάσεις, τά πάντα δικά σας. Γιά ποιά σάρκωση μποροῦμε λοιπόν νά μιλάμε ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι τῆς Ἀφρικῆς σήμερα;

Ποιά ἀπό τά στοιχεῖα τοῦ ἡ τῶν ἐπιμέρους πολιτισμῶν μας χρησιμοποιοῦνται σάν ἔνδυμα τῆς δικῆς μας Ἐκκλησίας;

Γιατί ἡ ἀφρικανική Ἐκκλησία δέν μπορεῖ νά ἔχει τόν δικό της λειτουργικό τύπο, ἐκφραση τῆς δικιάς της ψυχῆς; Δέν εἶχε στό παρελθόν ἢ μήπως εἶναι κάτι

τό αἰρετικό ἡ δημιουργία νέων λειτουργικῶν τύπων;

Γιατί θά πρέπει ἐσαεῖ νά χρησιμοποιεῖται ἡ, ὄντως θαυμάσια, ὑμνογραφία πού παράχθηκε στούς προηγούμενους αἰῶνες, ἀλλά τόσο ἀπομακρυσμένη ἀπό τήν ψυχή μας, τήν καρδιά μας;

Γιατί ἡ βυζαντινὴ ἡ ρώσικη μουσική πρέπει νά εἶναι ἡ μουσική τῶν συνάξεών μας; Μᾶς ἐκφράζει; Μιλάει στήν καρδιά μας ἢ ἡ ψυχή μας μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ μέσα ἀπό αὐτή;

Γιατί νά εἰσαγούμε κρασί γιά τή Θεία Εὐχαριστία ἀπό τήν Ἑλλάδα, ὡς τό πρέπον; Καί πού εἶναι ἡ προσφορά τῶν δώρων μας, τῶν δικῶν μας δώρων, αὐτῶν πού τά δικά μας χέρια κόπιασαν καί ἔφτιαξαν γιά νά ἀντιπροσφέρουν στόν Δημιουργό τους; Καί τί θά γίνει ἐάν ἐμεῖς δέν παράγουμε κρασί καί παράγουμε ἄλλα προϊόντα;

Γιατί στίς ἐξόδιες καί τίς ἐπιμνημόσυνες ἀκολουθίες μας, δέν μπορούμε νά πάρουμε στοιχεῖα ἀπό τήν παραδοσιακή μας σχέση τιμῆς τῶν νεκρῶν, τῶν προγόνων μας; Ἡ σπονδή στούς τάφους τῶν νεκρῶν καί σέ μνήμη τους θεωρεῖται ἀπό ἐσᾶς εἰδωλολατρική συνήθεια. Ἡ παράταξη ἀγνημάτων καί οἱ τελετές σας μπροστά σέ μία πλάκα, σέ ἓνα ἄγαλμα, στόν ἄγνωστο στρατιώτη, δέν εἶναι μιᾶ ἄλλη σπονδή;

Γιατί ἡ εὐλογία τοῦ Γάμου, νά ἀγνοεῖ στοιχεῖα τοῦ δικοῦ μας παραδοσιακοῦ ἀφρικανικοῦ γάμου; Δέν θά μπορούσε ὁ παραδοσιακός γάμος νά μετεξελιχθεῖ σέ ἀκολουθία ἐκκλησιαστική; Τό κοινό ποτήριο, ἡ μετάληψη ἀπό κρασί, ἀπό φοινικόκρασο εἶναι τό ἀποκορύφωμά του, ἡ ἐπὶ κλῆση τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ (τοῦ θεοῦ) στή ζωή τοῦ ζευγαριοῦ εἶναι ἀναφαίρετο στοιχεῖο του. Ἀς σταματήσω ὅμως ἐδῶ.

Δέν θά διστάσω νά πῶ ὅτι πλέον ἀσφυκτιοῦμε κάτω ἀπό τήν πίεση αὐτῆς τῆς εἰσαγόμενης παράδοσης. Μιᾶς παράδοσης πού εἶναι σεβαστή κατὰ πάντα καί πού πρέπει βαθιά νά μελετηθεῖ ἀπό ἐμᾶς, καθὼς θά προχωροῦμε στή δικιά μας σύνθεση. Γιατί ἐμεῖς θά προχωρήσουμε παρά πέρα. Γιατί δέν θά ἀφήσουμε, ὅπως ἤδη εἶπα, τή φλόγα τῆς Πεντηκοστῆς νά σβήσει, ἀλλά θά διακινδυνεύσουμε ἀκόμα καί νά «καοῦμε» ἀρκεῖ μέσα ἀπό τίς δικές μας στάχτες νά γεννηθεῖ μιᾶ πραγματικά Ἀφρικανική Ἐκκλησία. Καί πρέπει νά τό κάνουμε γιά νά μπορέσουμε, τήν κρίσιμη ὥρα, μπροστά στό Θρόνο τοῦ Θεοῦ στή νέα Ἱερου-

σαλήμ τῶν ἐσχάτων καί ἐμεῖς, μαζί μέ ὅλα τά ἔθνη, νά προσκομίσουμε τά δικά μας πλούτη, κατά τό λόγο τῆς Ἀποκάλυψης¹⁵.

* * *

Τελειώνοντας, καθώς βλέπω τά πρόσωπά σας, ἐπιτρέψτε μου νά κάνω ἕνα προσωπικό σχόλιο. Εἶστε ἄνθρωποι χαρισματικοί. Ὁ Θεός σᾶς προΐκισε μέ γρήγορο νοῦ, σῶφρονα λογισμό, λόγο ζωντανό, μέ ἔμπνευση, μέ δημιουργικότητα, μέ πίστη βαθιά, μέ ἀγάπη γιά Ἐκεῖνον καί τήν Ἐκκλησία Του, μέ ταπείνωση καί ἀπλότητα. Δώστε μας τά τάλαντά σας. «Διαβάστε εἰς τήν οἰκουμένην βοηθήσατε ἡμῖν». Αὐτό πού εἶστε, αὐτό πού κάνετε, αὐτό πού λέτε καί γράφετε, συνειδητοποιεῖτε ὅτι δέν εἶναι δικό σας ἐπίτευγμα, δική σας κατάκτηση. Εἶναι ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μήν φοβᾶστε νά τό ἀναγνωρίσετε. Ἀνοιχτεῖτε στίς προσκλήσεις καί προκλήσεις τοῦ Θεοῦ καί τῆς ἱστορίας. Ἀφουγκρασεῖτε «τί τό Πνεῦμα λαλεῖ ταῖς Ἐκκλησίαις» σήμερα, ἐδῶ καί τώρα!

Ὁ λόγος σας νά ἐκφράσει τίς ἀγωνίες τῶν νέων Ἐκκλησιῶν. Ἡ πέννα σας νά καταγράψει τούς προβληματισμούς μας. Τά βήματά σας νά χαράξουν τούς νέους δρόμους τῆς θεολογίας τοῦ αὔριο. Ἴσως νά κατηγορηθεῖτε, ἴσως νά κατηγορηθοῦμε, γιά νεωτερισμό. Μή λησμονεῖτε τό λόγο τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «νεωτεριστές ἀποκαλοῦν οἱ θρασεῖς τούς συνετούς»¹⁶.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βουλγαράκης Ἡλίας, *Ἑραποστολή Μεθόριος Χριστιανισμοῦ καί Ἑλληνισμοῦ*, Μαῖστρος, Ἀθήνα 2007.
2. Βουλγαράκης Ἡλίας, *Ἑραποστολή, Δρόμοι καί Δομές*, Ἀρμός, Ἀθήνα 1989.
3. Γιαννουλάτος Ἀναστάσιος, Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων καί πάσης Ἀλβανίας, *Ἑραποστολή στή ἔκταξη τοῦ Χριστοῦ*, Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήνα 2007.
4. Γιαννουλάτος Ἀναστάσιος, Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων καί πάσης Ἀλβανίας, *Ἔως ἐσχάτου τῆς γῆς*, Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήνα 2009.
5. Γιαννουλάτος Ἀναστάσιος, Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων καί πάσης Ἀλβανίας, *Παγκοσμιότητα καί Ὁρθοδοξία*, Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2000.

15. Ἀποκ. 21,24.26

16. Γρηγόριος Νανζιανζηνός, *Ἐπεὶ περὶ τὸν ἑαυτοῦ βίον*, PG 37, 1152

6. Παπαθανασίου Θανάσης, *Ἡ Ἐκκλησία γίνεται διὰ τὴν ἀνοίγειται*, Ἐν πλῶ, Ἀθήνα 2008.

7. Παπαθανασίου Θανάσης, *Ἑραποστολή μέ τὸν τρόπο τοῦ Χριστοῦ*, Πάντα τὰ ἔθνη, τεῦχος 93, Ἀθήνα 2005.

8. Παπαθανασίου Θανάσης, *Συμφιλίωση: ἡ μείζων σύγκρουση τῆν ἐποχὴ τῆς μετανεωτερικότητας. Ὁρθόδοξη συμβολή σέ ἕνα ἑραποστολικό διάλογο*, ΠΣΕ, Ἀθήνα 2005.

9. Παπαθανασίου Θανάσης, *Μόνο μέ ψωμί; Μόνο μέ κρασί;* Σύναξη, τεῦχος 105, Ἀθήνα 2008.

10. Παπαθανασίου Θανάσης, *Ἑραποστολή καί φύση τῆς Ἐκκλησίας*, Σύναξη, τεῦχος 78, Ἀθήνα 2001.

11. Πατρῶνος Γεώργιος, *Τό βαθύτερο νόημα τῆς Ἑραποστολῆς*, στό Ἐκκλησία καί Κόσμος τοῦ ἰδίου, Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήνα 2002.

12. Πατρῶνος Γεώργιος, *Ἑραποστολή καί Λειτουργική Ἑσχατολογία*, στό Ἐκκλησία καί Κόσμος τοῦ ἰδίου, Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήνα 2002.

13. Duraisingh Christopher, *Christian Mission in a Pluralistic World*, στὸν συλλογικό τόμο *The Orthodox Churches in a Pluralistic World-An Ecumenical Conversation*, ed. Emm. Klapsis, published by WCC/HC 2004.

14. Hearne Brian, *Christology is basic to Inculturation*, στὸν συλλογικό τόμο *Inculturation of Christianity in Africa*, AMECEA, Gaba Publications, Kenya 1978.

15. Hillman Eugene, *Missionary approach to African Cultures*, στὸν συλλογικό τόμο *Inculturation of Christianity in Africa*, AMECEA, Gaba Publications, Kenya 1978.

16. Klapsis Emmanuel, *Gospel and Cultures*, στὸν τόμο *Orthodoxy in Conversation*, published by WCC/HC 2000.

17. Meyendorf John Rev, *Christ as Word Gospel and Culture*, *International Review of Mission*, No 294, 1985.

18. Okure Teresa, *Inculturation, Biblical/Theological bases*, στὸν συλλογικό τόμο *Inculturation of Christianity in Africa*, AMECEA, Gaba Publications, Kenya 1978.

19. Papathansiou Thanasis, *A consequence or, perhaps, a presupposition of catholicity?*, στό βιβλίο τοῦ συγγραφέα *Future, the background of History; Essays on Church Mission in an age of Globalization*, Alexander Press, Montreal, Canada 2005.

20. Sapong Peter, *Emphasis on Africanizing Christians*, στὸν συλλογικό τόμο *Inculturation of Christianity in Africa*, AMECEA, Gaba Publications, Kenya 1978.

Σαρκώνοντας τό Εὐαγγέλιο στή Νιγηρία

Πορεία καί προκλήσεις γιά μιά ὀρθόδοξη παρουσία σ' ἕνα πολυπολιτισμικό καί πολυθρησκευτικό περιβάλλον

Ὑπαίθριο ὁμαδικό βάπτισμα

Μέ ἰδιαίτερη χαρά βρίσκομαι σήμερα μαζί σας, μέ τήν εὐλογία τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου σας κ. Διονυσίου Δ' καί μετά ἀπό πρόσκληση τοῦ ἐμπνευστοῦ τοῦ Κέντρου Λόγου ΑΛΗΘΩΣ, ἀγαπητοῦ π. Παναγιώτη Καποδίστρια, τούς ὁποίους ὁλόθερμα εὐχαριστῶ γιά τήν εὐκαιρία πού μοῦ δίδουν, μέ τήν πρόσκλησή τους, νά βρεθῶ στό νησί σας, στήν πόλη σας, κοντά σας ἀπόψε σ' αὐτόν τόν χώρο.

«Οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ Πατήρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καί ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ καί ἐν πάσῃ Ἰουδαίᾳ καί Σαμαρείᾳ καί ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς». (Πράξ. 1,7-8).

Τά λόγια αὐτά τοῦ Χριστοῦ πρὸς τούς μαθητές Του, λίγο πρὶν τὴν Ἀνάληψή Του, φανερώνουν τὴν συνείδηση τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, γι' αὐτό πού ἐμεῖς σήμερα καλοῦμε *Ἑραποστολή*. Γιά τὴν πρώτη Ἐκκλησία, ἡ Ἑραποστολή εἶναι ἔργο οἰκουμενικό, πού συντελεῖται μέ τὴν δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί συνδέεται μέ τὸν ἐρχομὸ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἑραποστολή δέν ἀποσκοπεῖ στήν ἵδρυση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ τυπικά, ὅπως τὴν Πεντηκοστή, τὴν γενέθλιο ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας. Πολύ περισσότερο ἡ Ἑραποστολή ἀναγγέλλει τὰ Ἑσχάτα, μᾶς ὁδηγεῖ στήν πρόγευση τῶν Ἑσχάτων, στὸν χώρο γνωριμίας μας μέ τό Ἅγιο Πνεῦμα, στὸν χώρο συνάντησής μας μέ τὸν Χριστό, δηλαδή στήν Ἐκκλησία.

Ἑραποστολή δηλαδή καί Ἐκκλησία ταυτίζονται.

Διάλεξη τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτη Νιγηρίας Ἀλεξάνδρου, στήν 7^η Σύναξη τοῦ Γ' κύκλου τοῦ Μορφωτικοῦ Κέντρου Λόγου «ΑΛΗΘΩΣ». Μπανάτο Ζακύνθου, 16 Φεβρουαρίου 2014

Ἡ Ἱεραποστολή εἶναι ἡ φύση, ἡ οὐσία τῆς Ἐκκλησίας. Καί ἡ Ἐκκλησία δέν εἶναι Ἐκκλησία, ἐάν δέν εἶναι ἱεραποστολική. Ἐάν δέν εἶναι διαρκῶς ἀποστέλλουσα ἀποστόλους τῆς «πάσει τῇ κτίσει». Ἡ πρὸς τὸν κόσμον ἔξοδος τῆς Ἐκκλησίας δέν ἀποτελεῖ κάτι πέρα ἀπὸ τὸν ἑαυτό της, ἀλλὰ ὅρο συγκρότησης τοῦ ἑαυτοῦ της.

Ἡ Ἐκκλησία δέν μπορεῖ νὰ μείνει κλειστή στὸν ἑαυτό της, δέν μπορεῖ νὰ ἀρνηθεῖ τὸ ἀνοιγμὰ της στὸν κόσμον, γιατί Ἐκκλησία εἶναι ὁ ἴδιος ὁ κόσμος. Ἐκκλησία εἶναι ἡ κτίση τοῦ Θεοῦ ποὺ ἀνταποκρίνεται στὸ κάλεσμά Του, παραδίδεται στὸ Ἅγιο Πνεῦμα, σαρκώνει κάθε στιγμή τὸν Ἰησοῦ Χριστό, καί ἔτσι γίνεται σημεῖο τῆς μέλλουσας Βασιλείας.

Μέσα στὴν ἱστορία ἡ Ἐκκλησία ἀδιάκοπα κομίζει πρὸς ὅλους «τούς ἐγγύς καὶ τούς μακράν», τὴν εἰδὼς ὅτι ὁ θάνατος «θανάτῳ ἐπατήθη», δηλαδή κομίζει τὴν εἰδὼς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ποὺ εἶναι καὶ Ἀνάστασις ὅλης τῆς κτίσεως. Ἀδιάκοπα ἡ Ἐκκλησία προσκαλεῖ τὸν κόσμον, προσλαμβάνει τὸν κόσμον γιὰ νὰ τὸν ὁδηγήσει στὸν τελικὸ σκοπὸ τῆς δημιουργίας ποὺ εἶναι πρῶτα ἡ μεταμόρφωση τῶν πάντων σὲ Σῶμα Χριστοῦ (ἀνακεφαλαιώσαθε τὰ πάντα ἐν Χριστῷ - Ἐφσ. 1,10), καί στὴν συνέχεια ἡ ἔνωσή τους μὲ τὸν Θεό (ἵνα ᾗ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν παῶσιν - Α΄ Κορ.15,28).

Ἐάν αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς καί ἡ Ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας, τότε εὐκολὰ μπορούμε νὰ ἀντιληφθοῦμε ὅτι αὐτὸ ποὺ καλοῦμε Ἱεραποστολή - Ἐξωτερικὴ Ἱεραποστολή ἐν προκειμένῳ, δέν εἶναι τίποτα ἄλλο παρά μιὰ ἐκδίπλωση τῆς ἀποστολῆς τῆς ἐκκλησίας καί, ἐνδεχόμενη ἀπορρίψή της, σημαίνει ἀκρωτηριασμό τῆς φύσεως καί τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἱεραποστολή ὑλοποιεῖ τὴν δογματικὴ ἀλήθεια ὅτι ἡ Σάρκωση τοῦ Χριστοῦ ἔγινε μὲν στὰ δεδομένα ἐνός συγκεκριμένου λαοῦ καί πολιτισμοῦ, ἀφορᾷ ὅμως ὅλους τοὺς λαοὺς καί πολιτισμοὺς.

Στὴν πιθανὴ ἐρώτησή σας τί κάνει σήμερα ἡ Ἐκκλησία στὴν Ἱεραποστολή, νομιμοποιεῖται - ὅπως ἀντιλαμβάνεσθε - νὰ σᾶς ἀπαντήσω μόνο γιὰ τὸν χώρο διακονίας μου. Θὰ ἤθελα ὅμως νὰ ξεκινήσω ὅχι ἀπὸ τὸ τί πράττει, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ τί πρέπει ἡ Ἐκκλησία νὰ πράττει στὴν Ἱεραποστολή.

Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ προσλαμβάνει ὅλο τὸν ἄνθρωπο μὲ τὰ ἥθη καί τὶς παραδόσεις του. Δέν πρέπει νὰ ἐπιβάλλει ἄλλα, ἀπλῶς νὰ μεταμορφώνει τὰ ἥθη ὑπάρ-

Ἐπίσκεψη σὲ σχολεῖο τῆς Ἱεραποστολῆς

χοντα, νὰ τὰ χριστοποιεῖ, νὰ τὰ ἐκκλησιαστικοποιεῖ. Ἡ Ἐκκλησία δέν πρέπει νὰ ἀπορρίπτει κανένα πολιτισμὸ, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσλαμβάνει καί νὰ μεταμορφώνει κάθε πολιτισμὸ. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ εἶναι ἀνοικτὴ καί διαλεκτικὴ μὲ κάθε λαὸ καί ἔθνος, χωρὶς νὰ προτιμᾷ κανέναν λιγότερο ἢ περισσότερο. Πρέπει νὰ μὴν λησμονεῖ ὅτι τὸ διαχρονικὸ στὴν ἱστορία εἶναι ὁ Χριστὸς καί ὅτι δέν ὑπάρχουν ἱερά ἔθνη καί ἱερές γλώσσες. Πρέπει νὰ μὴν λησμονεῖ ποτέ ὅτι προτεραιότητα ἔχει τὸ πρόσωπο ἔναντι τοῦ ὁποιοῦδήποτε Σαββάτου. Πρέπει νὰ παλεύει ἀδιάκοπα νὰ μεταμορφώνει τὴν ἱστορία μέσα ἀπὸ τὴν προσωπικὴ σχέση, ποὺ συνίσταται στὴν ἐλευθερία καί τὴν ἀγάπη καί ὅχι μέσα ἀπὸ τὴν βία, τὸν φανατισμὸ, τὴν μισαλλοδοξία, τὸν φονταμενταλισμὸ καί τὸν ἐθνικισμὸ, ποὺ τείνουν στὴν χρῆση τοῦ προσώπου. Πρέπει πάντα νὰ ὀριοθετεῖ τὸ δέον. Νὰ θέτει δηλαδή τὰ ὅρια ἀνάμεσα στὸ πρωτεύον καί τὸ δευτερεύον, στὸ ψεῦδος καί τὴν ἀλήθεια, στὴ ζωὴ καί τὸν θάνατο.

Καί μετὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς σκέψεις καί ἀναφορὲς στὸ θέμα Ἐκκλησία - Ἱεραποστολή, θὰ ἤθελα νὰ περάσω στὴν κατάθεση προσωπικῶν ἐμπειριῶν καί προβληματισμῶν, μέσα ἀπὸ τὴν 16χρονη διακονία μου ὡς Ἐπισκόπου τῆς ἱεραποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Νιγηρίας.

Γιὰ νὰ ἀντιληφθεῖτε, ὅσο εἶναι δυνατόν, κάτω ἀπὸ τί συνθήκες κοινωνικὲς, πολιτιστικὲς καί οικονομικὲς, καλούμεθα νὰ ἐργασθοῦμε, θὰ ἤθελα νὰ ἀναφέρω τὰ ἑξῆς:

Ἐπετειακὸ Συλλεῖτουργο μὲ χειροτονίες του

Ἡ Νιγηρία εἶναι ἡ πολυπληθέστερη χώρα τῆς ἀφρικανικῆς ἡπείρου, μὲ πληθυσμὸ 180 περίπου ἑκατομμύριων κατοίκων. Ὁ μέσος ὅρος ζωῆς εἶναι 52 χρόνια καί τὸ κατά κεφαλὴν εἰσόδημα ὅχι μεγαλύτερο ἀπὸ 240 εὐρώ τὸ χρόνο. Εἶναι ὅμως μία ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες πετρελαιοπαραγωγικὲς χώρες τοῦ κόσμου, μὲ τεράστια ἀποθέματα ὀρυκτοῦ πλούτου. Ὁλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος βρίσκεται στὰ χέρια τῶν μεγάλων πετρελαϊκῶν πολυεθνικῶν ἐταιρειῶν, καί μιᾶς μικρῆς κάστας Νιγηριανῶν. Ἡ πετρελαϊκὴ ἔκρηξη τίναξε συθέμελα τὶς δομὲς τῆς κοινωνίας, καταστρέφοντας τὴν γεωργία καί τὴν κτηνοτροφία, ποὺ ἦσαν πολὺ ἀναπτυγμένες, τὶς παραδόσεις καί τὸν πολιτισμὸ τῆς χώρας, τὰ ἥθη καί τὸ ἥθος τῶν κατοίκων. Ταυτόχρονα, στὶς περιοχές ἐξόρυξης πετρελαίου προκλήθηκε τεράστια οἰκολογικὴ καταστροφή, μὲ ποτάμια καί λίμνες, ψάρια, ἀκόμη καί τὸ γάλα τῶν ἀγελάδων νὰ μυρίζουν πετρέλαιο. Εἶναι οἱ περιοχές αὐτὲς στὶς ὁποῖες, οἱ νέοι κυρίως δημιούργησαν ἐνοπλὲς ἐπαναστατικὲς ὁμάδες καί ἀνθίσαν οἱ ἀπαγωγὲς ἐργαζομένων σὲ πετρελαϊκὲς ἐταιρεῖες καί ὅχι μόνο.

Τὰ κύρια θρησκευτὰ ποὺ ἀπαντοῦν στὴ χώρα εἶναι ὁ Χριστιανισμὸς καί ὁ Μωαμεθανισμὸς, ἐνῶ θὰ πρέπει νὰ ἀναφέρουμε ὅτι ὑπάρχει καί σημαντικὸς ἀριθμὸς πιστῶν ποὺ ἀκολουθεῖ τὰ Ἀφρικανικὰ θρησκευτὰ. Ὁ Κόλπος τῆς Γουϊνέας, (Νότια Νιγηρία, Δημοκρατία Μπενίν καί Τόγκο) εἶναι ἡ πατρίδα τοῦ βουντοῦ - τῆς μαύρης μαγείας.

Μὲ μεγάλη εἰλικρίνεια θὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε τὴν ὑπαρξὴ θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ. Ἐνα μεγάλο ποσοστὸ τῶν Χριστιανῶν καί τῶν Μουσουλμάνων δέν ἔχουν ἀποκοπεῖ - δέν ἔχουν ἀπορρίψει παντελῶς - τὶς θρησκευτικὲς παραδοσιακὲς καταβολές τους, ἀναμειγνύοντας - ἴσως ὅχι ἐπίσημα καί φανερά - Χριστιανισμὸ καί ἀφρικανικὰ θρησκευτὰ.

Ἡ μαγεία ἀσκεῖται καί σ' αὐτὴν καταφεύγουν πάρα πολλοὶ γιὰ τὴν ἐπίτευξη στόχων, ὅπως ἡ καταστροφή καί ὁ θάνατος ἀντιπάλων, ὁ πλουτισμὸς κ.λπ. Ἡ ἀνθρωποφαγία, εὐτυχῶς, ἔχει σχεδὸν ἐξαλειφθεῖ, καί λίγοι - ἐλάχιστοι τὴν ἀσκοῦν, πάντοτε σὲ συνδυασμὸ μὲ τελετὲς μαγείας.

Ἡ πολυγαμία ἰσχύει μέχρι σήμερα καί, δυστυχῶς, παρόλες τὶς μεγάλες προσπάθειες τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν, δέν ἔχει καταστεῖ εὐκόλο ἡ ἐξάλειψή της. Εἶναι ἓνα δύσκολο πρόβλημα μὲ μεγάλες κοινωνικὲς προεκτάσεις.

Οἱ αἰρέσεις καί κυρίως τὰ κινήματα τῶν πεντηκοστιανῶν καί οἱ διάφορες χαρισματικὲς ἐκκλησίες, ἀναπτύσσονται μὲ ταχύτατους ρυθμοὺς, ἀποκτώντας ἑκατομμύρια πιστοὺς - ἢ καλύτερα ὁπαδοὺς - καί ἀποτελοῦν τὸν μεγαλύτερο κίνδυνο γιὰ τὶς ἱστορικὲς ἐκκλησίες, ὅπως ἡ Ὀρθόδοξη καί ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ. **Ἡ ἐγκληματικότητα** - σὲ ὅλες τὶς μορφές - εἶναι τόσο μεγάλη, ὥστε ἡ Νιγηρία νὰ κατατάσσεται στὶς πρῶτες θέσεις τῶν χωρῶν μὲ αὐξημένη ἐπικινδυνότητα. Τὰ τελευταῖα χρόνια προστεθὲν καί ἡ τρομοκρατία καί οἱ θρησκευτικὲς συγκρούσεις, κυρίως στὴν Βόρεια Νιγηρία, μὲ ἐκατόμβες ἀθώων θυμάτων.

Ἡ διαφθορά σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς δημόσιας ζωῆς εἶναι μεγάλη. Οἱ πολῖτες ἔχουν ἀπωλέσει κάθε ἐμπιστοσύνη στὸ κράτος, τὴν πολιτικὴ, τὴν ἀστυνομία καί τὴν δικαιοσύνη.

Ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ ζεῖ κάτω ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς φτώχειας, σὲ συνθήκες ἐξαθλίωσης. Ἡ ἱατρικὴ περίθαλψη εἶναι ἀγαθὸ ἀκριβό, καί ἀπλησίαστο γιὰ τοὺς πολλοὺς. Ἡ παιδεία δέν παρέχεται δωρεάν καί τὸ ἐπίπεδο μόρφωσης εἶναι πολὺ χαμηλό. Εἶναι τραγικὸ τὸ γεγονὸς ὅτι σπουδαστές καί σπουδάστριες τοῦ πανεπιστημίου, εἴτε συμμετέχουν σὲ συμμορίες εἴτε ἐκδίδονται γιὰ τὴν κάλυψη τῶν διδάκτρων καί τῶν καθημερινῶν ἐξόδων, χωρὶς νὰ θεωροῦν τὴν πράξη τους ὡς πορνεία. Ἡ παιδική

έργασία καί ἐκμετάλλευση τῶν παιδιῶν εἶναι κάτι τό πολύ διαδεδομένο, ὅπως καί ἡ διακίνηση-τό παράνομο ἐμπόριο παιδιῶν καί γυναικῶν γιά ἐργασία, ἐντός καί ἐκτός τῆς χώρας. Καί φυσικά ὁ θάνατος νά παραμονεύει σέ κάθε γωνιά, σέ κάθε σπίτι, ἐξ αἰτίας τῶν μεγάλων γνωστῶν παναφρικανικῶν προβλημάτων: AIDS, ἐλονοσία, τύφος, φυματίωση, ἀσιτία καί ὑποσιτισμός.

Παρόλα αὐτά ὁ λαός εἶναι στή μεγάλη πλειοψηφία του εὐγενής, ἐργατικός, φιλότιμος, μέ σεβασμό πρὸς τίς παραδόσεις του καί τίς κοινωνικές δομές του. Ἐχει ἀντιστάσεις, ἔστω καί ἀσθενεῖς λόγω συνθηκῶν, καί ἔχει μιά ἔντονη καί βαθιά θρησκευτικότητα.

Μέσα σέ αὐτό τό περιβάλλον, κάτω ἀπὸ αὐτές τίς συνθῆκες, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Νιγηρίας, μέ δικαιοδοσία τὰ κράτη τῆς Νιγηρίας, τοῦ Μπενίν, τοῦ Τόγκο καί τοῦ Νίγηρα, πορεύεται καί διακονεῖ τοὺς περισσότερο ἀπὸ 50 χιλιάδες πιστοὺς της.

Εἴμαστε λίγοι, ἔχουμε πολλά προβλήματα, ἔχουμε τεράστιες ἐλλείψεις. Μπορεῖ νά θεωρούμεθα ἀσθενεῖς, ἀδύναμοι. Ὅμως σ' αὐτὴν τὴν ἀσθένεια, σ' αὐτὴν τὴν ἀδυναμία, βρίσκεται ἡ δύναμή μας, γιὰ νά χρησιμοποιήσω τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ὁ Ὁρθόδοξος τῆς Νιγηρίας –καί κάθε ἄλλης Ἱεραποστολικῆς Ἐκκλησίας– δέν εἶναι Ὁρθόδοξος, κληρονομικῶς δικαίω. Ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἐπιλογή του καί θέλει καί ἀγωνίζεται νά τὴν βιώσει ὅσο πιὸ γνήσια γίνεται. Κάθε κατάδυση μέσα στό βαπτισματικό νερό, εἶναι ἐπιλογή συνειδητή καί ἀπόρροια τόσο πνευματικῆς διεργασίας προσωπικῆς, ὅσο καί δωρεά τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ. Καί κάθε ἀνάδυση ἀπὸ τό βαπτισματικό νερό, εἶναι ὄντως ἀναστάσιμο προσωπικό γεγονός καί ὄχι ἀπλᾶ συμβολισμός.

Μέ μεγάλες δυσκολίες, μέ πολύ ἀγῶνα καί ἀγωνία, στά 16 χρόνια ζωῆς τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Νιγηρίας,

- Δημιουργήθηκαν νέες ἐνορίες καί κοινότητες, ὥστε σήμερα νά λειτουργοῦν στήν Νιγηρία 35 ὀρθόδοξες ἐνορίες καί κοινότητες, 15 στήν Δημοκρατία τοῦ Μπενίν (πρῶν Δαχομέη) καί 4 στό Τόγκο.
- Ὁ ἀριθμός τῶν κληρικῶν ἀνέρχεται στοὺς 32.
- Ἰδρύθηκαν δύο ἡσυχαστήρια, ἓνα γυναικεῖο τῆς Ἀγίας Σκέπης στό Μπενίν καί ἓνα ἀνδρικό, στήν Νιγηρία, τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου.

Μέ ἐνοριακό σύλλογο γυναικῶν

- Ἰδρύθηκε τό ἀγγλόφωνο Ἐκκλησιαστικό Σεμινάριο τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου, στήν Νιγηρία καί τό γαλλόφωνο Σεμινάριο τοῦ Ἀγίου Μάρκου στήν Δημοκρατία τοῦ Μπενίν.
- Ἀρχισε καί συνεχίζεται ἡ ἀνέγερση 18 ναῶν.
- Λειτουργεῖ Οἶκος Τυφλῶν, στήν Μονή τῆς Ἀγίας Σκέπης στό Μπενίν.
- Ἰδρύθηκαν τέσσερα νηπιαγωγεῖα καί δημοτικά σχολεῖα, μέ 600 μαθητές καί 32 εκπαιδευτικούς, τὰ ὁποῖα παρέχουν δωρεάν ἐκπαίδευση. Τὰ λειτουργικά τους ἔξοδα καλύπτονται ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

- Μετεφράσθησαν στίς γλῶσσες διαφόρων φυλῶν ἀρκετές ἀκολουθίες, ἐνῶ παράλληλα ἐκδίδονται στά ἀγγλικά καί γαλλικά διάφορα ἐποικοδομητικά φυλλάδια.
- Ὁργανώθηκαν καί ὁργανώνονται ἐπιμορφωτικά σεμινάρια γιά κληρικούς καί κατηχητές. Καταβάλλουμε προσπάθεια, μέσα στά πλαίσια τῶν δυνατοτήτων μας, ὥστε ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς νέους κληρικούς μας νά σπουδάσουν, ἐκτός ἀπὸ θεολογία καί ἄλλες ἐπιστῆμες στά ντόπια πανεπιστήμια. Αὐτὴ τὴ στιγμή ἡ πλειοψηφία τῶν κληρικῶν μας ἔχουν πανεπιστημιακὴ μόρφωση,

τρεῖς ἐξ αὐτῶν πραγματοποιοῦν μεταπτυχιακές σπουδές, ἐνῶ ὁ Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος στό Μπενίν εἶναι Κοσμήτορας τῆς Νομικῆς Σχολῆς καί Καθηγητὴς στήν ἔδρα τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

• Τέλος, θά ἤθελα νά ἀναφέρω ὅτι τό φιλανθρωπικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας ἀναπτύσσεται συνεχῶς μέ τὴν στήριξη ἀπόρων, κληρῶν, ὀρφανῶν, κακοποιημένων γυναικῶν, φορέων καί ἀσθενῶν μέ AIDS, παιδιῶν μέ σύνδρομο Down, ἀλλὰ καί τὴ χορήγηση ὑποτροφιῶν σέ ἀπόρους φοιτητές καί μαθητές.

Σεβασμιώτατοι, ἀγαπητοὶ πατέρες, κυρίες καί κύριοι, Ὅλα ὅσα προανέφερα ἀποτελοῦν διαρκεῖς καί μεγάλες προκλήσεις γιά τὴν Ἐκκλησία τῆς Νιγηρίας. Ὅμως δέν σταματοῦν ἐδῶ.

Οἱ θρησκείες, οἱ ἰδέες ταξιδεύουν ἔξω ἀπὸ τὸν χῶρο προέλευσής τους, συναντοῦν πολιτισμοὺς μεταμορφώνοντάς τους καί μεταμορφωνόμενες ἀπὸ αὐτοὺς. Ἐμεῖς καλούμαστε νά βιώσουμε τὴν ἐμπειρία τοῦ νά φιλοξενούμεθα ἀπὸ ἄλλους πολιτισμοὺς, ὅπως καί ἐσεῖς τὴν ἐμπειρία τοῦ νά ἀποτελεῖτε τὸν πολιτισμικὸ «οἰκοδεσπότη» ἄλλων θρησκευτικῶν παραδόσεων. Αὐτές οἱ νέες πραγματικότητες ἐγείρουν διάφορα πνευματικά καί θεολογικά ἐρωτήματα:

- Ποιὰ εἶναι ἡ σχέση μεταξύ θρησκείας καί πολιτισμοῦ καί ἡ φύση τῆς ἀμοιβαίας ἐπιρροῆς μεταξύ τους;
- Ποιὰ πρέπει νά εἶναι ἡ θεολογικὴ στάση ἀπέναντι στὸν θρησκευτικὸ πλουραλισμό;
- Εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ παρούσα σέ ἄλλες θρησκείες καί πολιτισμοὺς καί τί σημαίνει ἄραγε σήμερα γιά ἐμᾶς, ἡ θεολογία τοῦ Σπερματικού Λόγου;
- Ἄν ἐπιθυμοῦμε πιστότητα στὸν βιβλικὸ λόγο, ἀποδεχόμεστε τὴν παρουσία καί τὴν δράση τοῦ Ἀγίου Πνεύματος σέ ἄλλους λαοὺς, παραδόσεις θρησκευτικές καί πολιτισμοὺς ἃ θά θέτουμε ὅρια στήν σωστικὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ;
- Ἀντιλαμβανόμεστε τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ διαλόγου καί τῆς ἀποδοχῆς, ὄχι ἀπλᾶ τῆς ἀνοχῆς, τῆς ἐτερότητας, τῆς διαφορετικότητας πού ἀποτελεῖ καί πηγὴ δικοῦ μας ἐμπλουτισμοῦ;
- Τολμᾶμε νά προχωρήσουμε σέ ἐπανεκφραση τῆς θεολογίας μας μέ κατηγορίες σκέψης ἀπὸ τὸν πλοῦτο τῶν τοπικῶν παραδόσεων, ἐν προκειμένῳ τῶν ἀφρικανικῶν;
- Εἴμαστε ἔτοιμοι νά σπάσουμε τὰ δεσμά τοῦ ἱστο-

ρικού συμβιβασμού της Έκκλησίας με την πολιτική έξουσία και τά προνόμια που αυτή παρέχει και να αποκαθαρθούμε από την συννενοχή στην βία, που έχει κηλιδώσει την ανθρώπινη ιστορία;

• Τί σημαίνει μαθητεία στον Θεάνθρωπο; Τί σημαίνει πραγμάτωση της Βασιλείας του Θεού στο σημερινό κοινωνικό, ιστορικό, πνευματικό, οικονομικό και πολιτικό τοπίο;

Τό αίτημα και τό όραμα των λαών της Αφρικής μας καλεί και μας ένθαρρύνει να υπερβούμε άγκυλώσεις, δισταγμούς και έπιφυλακτικότητες που παρουσιάζονται στον Όρθόδοξο χώρο και να άναμειχθούμε ένεργά στα κοινωνικά, πολιτικά και οίκονομικά δρώμενα του τόπου διακονίας μας.

Τούτο προαπαιτεί ίκανή έλευθερία γιά να ύψώσει ή Έκκλησία την φωνή έκ μέρους του Εύαγγελίου άκόμα και ένάντια σέ πολιτικές δυνάμεις όταν χρειάζεται, λειτουργώντας όχι άπλά καταγγελτικά καταστάσεων, πράξεων και νοοτροπιών, αλλά θά έλεγα θετικά, θεραπευτικά, προασπιζόμενη ό,τι είναι άναγκαίο γιά την διατήρηση της άλληλεγγύης, της άδελφoσύνης και συνύπαρξης των λαών, του κοινοτικού τρόπου έκφρασης και ζωής.

Χρειάζεται ίκανή έλευθερία έσωτερική αλλά και έξωτερική, μία άληθινή επανάσταση, ένα σπάσιμο δεσμών μέ θεσμούς, πρόσωπα, πολιτικές και νοοτροπίες που διατηρούν την βαβυλώνια αϊχμαλωσία των λαών, του σώματος του Χριστού, τελικά της Ίδι-ας. Θέλει έλευθερία και χώρο, που δέν της χαρίζεται, αλλά που αποκτάται μέ άγώνες, γιά να προστατεύσει τή μνήμη της (πού της παρέχει την ταυτότητά της), να λατρεύσει τον Κύριο της ιστορίας και όχι τούς «κυρίους» των διαφόρων ιστορικών στιγμών, να συνεχίσει να προσεύχεται, να έλπίζει και να εργάζεται γιά την φανέρωση της Βασιλείας του Θεού, σέ εποχές που οί ζωές μας έλέγχονται μέ έπιτυχία από διάφορα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Μέσα σέ ένα περιβάλλον βαθιά τραυματισμένο στο διάβα της ιστορίας, ή μεγάλη πρόκληση γιά την Έκκλησία της Αφρικής είναι να συνδράμει, μέ την Χάρη «του καταλλάξαντος ήμās έαυτῶ διά Ίησου Χριστού και δεδοκότος ήμίν την διακονίαν της καταλλαγής» (Β΄ Κορ. 5, 18) στο χτίσιμο κοινοτήτων μέσα από την διαδικασία θεραπείας έμπειριών και μνήμης.

Κοινοτήτων, στίς όποίες ό καθένας, όχι μόνο γίνεται άποδεκτός όπως είναι, αλλά βρίσκει και τό στήριγμα που χρειάζεται γιά να συμμετάσχει στην πληρότητα της Ζωής. Κοινοτήτων, μέσα στίς όποίες αποκτούν φωνή εκείνοι που συνήθως σιγοούν, σιωπούν, εύρισκονται στο περιθώριο. Έτσι ίσως μπορέσει σταδιακά ή Έκκλησία να γίνει χώρος άπελευθέρωσης, γιά να νιώσει τελικά ό άπλός καθημερινός άνθρωπος την λυτρωτική παρουσία του Χριστού μέσα στη δική του προσωπική ιστορία και περιπέτεια.

«Νυνί δέ έν Χριστῶ Ίησού ύμεϊς οί ποτέ όντες μακράν έγγύς έγεννήθητε έν τῷ αϊματι του Χριστού. Αυτός γάρ έστιν ή είρήνη ύμῶν, ό ποιήσας τά άμφοτέρα έν και τό μεσότοιχον του φραγμού λύσας...» (Εφεσ. 2,13-14). Αυτή θεωρώ ότι είναι ή πρόκληση γιά μας σήμερα. Όχι άπλά να κατεβάσουμε αυτούς που σκαρφάζουν στον τοίχο, αλλά να συμβάλουμε στο γκρέμισμα του «μεσότοιχου της έχθρας» και κάτω από τά έρείπιά του να θάψουμε κάθε τί που πονάει, που χωρίζει, που ματώνει.

Έφτασε ή ήμέρα, κατά την όποία «χείρ Κυρίου εξήγαγε ήμās και έθηκεν ήμās έν μέσω πεδίου... μεστού όστέων ανθρώπινων... και ίδού ξηρά σφόδρα. Και λέγει προς ήμās Υίέ άνθρωπον, εί ζήσεται τά όστέα ταύτα;». Και όσο κι αν μας τρομάζει ή άφωνία μας, ή ύπνῳττουσα έκκλησιαστική μας συνείδηση, ύπάρχει άκόμα περιθώριο, δέν είναι άργά, τά όστά δέν είναι ξηρά, ή έλπίδα μας δέν χάθηκε, διότι τάδε λέγει Κύριος: «Ίδού έγώ άνοίγω τά μνήματα ύμῶν και άνάξω ήμās έκ των μνημάτων ύμῶν... και δώσω πνεῦμα μου εις ήμās και ζήσεσθε...».

Σας εύχαριστώ!

Προσωπική έμπειρία από τον Νιγηρίας Αλέξανδρο

«Πρίν 20 χρόνια περίπου και κατά τή διάρκεια κάποιας ιατροφαρμακευτικής άποστολής μας στη Νιγηρία, είχαμε την τιμή και την τύχη να γνωρίσουμε τον μακαριστό Μητροπολίτη Νιγηρίας κυρό Αλέξανδρο. Έναν άνθρωπο ταπεινό, άπλό, πῶο, συνετό και χαμογελαστό. Η ευγένεια της ψυχής του και ή άπέραντη άγάπη που είχε στην καρδιά του, καθρεφτιζόταν στα γαλήνια μάτια του. Η γνωριμία μας αυτή έμελλε να σημαίνει την έναρξη μιās μακροχρόνιας φιλίας, που είχε ως γερά θεμέλια τίς ύψηλές ήθικές άξίες που από κοινοῦ ένστερνιζόμασταν, και δέν ήταν άλλες από την άδολη άγάπη και την άνιδιοτελή προσφορά προς τον πάσχοντα συνάνθρωπο.

Ό μακαριστός Αλέξανδρος, στάθηκε όλα αυτά τά χρόνια άρωγός στο έργο των Γιατρών Καρδιάς, έχοντας ως φάρο την άγάπη προς τον πλησίον και χωρίς να προσδοκά κανένα όφελος. Μας φιλοξενούσε κάθε φορά που έπισκεπτόμασταν τό Λάγκος γιά ιατροφαρμακευτική άποστολή και προσπαθούσε πάντοτε να μας εύχαριστήσει και να κάνει τή διαμονή μας όσο πιο άνετη γινόταν. Μας ρωτούσε μέ άγωνία γιά τούς άσθενείς που εξέτάζαμε και τά δύσκολα περιστατικά που συναντούσαμε και προσευχόταν γι' αυτούς τούς ανθρώπους, συμμεριζόμενος τον πόνο τους και συμπάσχοντας μαζί τους. Βοηθούσε άλλους μέ πράξεις άγάπης, άνεξαρτήτως χρώματος και θρησκευτικών πεποιθήσεων. Γιατί αυτό που πρόσβευε ήταν ή άγνή και ή άληθινή άγάπη και ό σεβασμός προς τον συνάνθρωπο. Οί συμβουλές του σχετικά μέ την περιφέρεια δικαιοδοσίας του ήταν πάντοτε πολύτιμες γιά έμās, καθώς έπρόκειτο γιά έναν άνθρωπο που ήταν ενήμερος και είχε όρθή κρίση και που έμεϊς ως ομάδα έμπιστευόμασταν άπόλυτα. Άξιοση-

μείωτο είναι ότι κατόπιν ύποδείξεώς του, οί Γιατροί Καρδιάς προχώρησαν σέ άνέγερση ενός ιδρύματος στο Μπενίν, όπου και βρήκαν στέγη και θαλπωρή άόμματοι συνάνθρωποί μας που μέχρι τότε ζούσαν χωρίς βοήθεια στο έλεος του Θεού.

Τό γεγονός ότι ό μακαριστός κυρός Αλέξανδρος διάλεξε να ταξιδέψει δίπλα στον Δημιουργό και Πατέρα όλων μας, άνήμερα της έορτής της Σύναξης των Αγίων Ένδόξων Δώδεκα Άποστόλων, μόνο τυχαίο δέν μπορεί να χαρακτηριστεί καθώς έπρόκειτο γιά ένα από τά πιο δραστήρια μέλη της Όρθόδοξης Έραποστολής στην Αφρική.

Ειδικότερα από τό 1997 και μετά, που χειροτονήθηκε Μητροπολίτης Νιγηρίας, διακόνευε σέ μία άχανή και άφιλόξενη χώρα, όπου

τό μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων της άσπάζονται τό Ίσλάμ. Παρ' όλα αυτά όχι μόνο κατάφερε να κρατήσει άναμμένο τό λίκνο της Όρθοδοξίας, αλλά συνέβαλλε και στη διάδοσή της και πάντοτε είχε ως βασικό μέλημα την όρθή διάδοση του λόγου του Θεού. Μιλούσε πάντοτε από την καρδιά του και αυτός άκριβώς ήταν ό λόγος που κατάφερνε να μιλάει κατ' ευθείαν μέσα στίς τλαιπωρημένες καρδιές του ποιμνίου του. Στα λόγια του έβρισκαν παρηγοριά και στήριγμα άνθρωποι που είχαν χάσει την έλπίδα και τό δρόμο του Θεού.

Μακαριστέ Μητροπολίτη κυρέ Αλέξανδρε, σου άπευθύνουμε τό ύστατο χαίρε και ή Έκκλησία της Αλεξάνδρειας είναι πλέον φτωχότερη. Ένα κομμάτι της καρδιάς μας μαύρισε μέ την είδηση της έκδημίας σου, μά μέ τό πέρασμά σου στην αιώνια ζωή θά μείνεις γιά πάντα ζωντανός και θά σέ μνημονεύουμε έσαεί.

Αιωνία σου ή μνήμη, ό Θεός να άναπαύει την ψυχούλα σου».

Ελένη Σωτηρίου

«τῶν δέ μαθητῶν καθώς νύπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς... ἀδελφοῖς»

(Πράξ. ια' 29)

**Από 1-4-2023 έως 30-6-2023 προσεφέρθη-
καν στό Γραφεῖο Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς
Ἀποστολικῆς Διακονίας τά παρακάτω χρημα-
τικά ποσά γιά τό ἱεραποστολικό ἔργο ἀπό τούς:**

Tsina Frideriki 200 • Ἀλεξάκη Θάλεια 100 • Ἀναγνώ-
στοπούλου Ἰωάννα 100 • Ἀναστοπούλου Ἀγγελική
100 • Ἀννίνο Σπυρίδωνα 50 • Ἀντωνιάδου Σοφία 40
• Ἀντωνίου Σ. Παναγιώτη 100 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 2389)
10 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 2425) 40 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1555)
4.000 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 2097, 2126, 2127) 580 • Ἀνών-
υμο (Γ.Ε. 2081, 2417) 200 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 450) 10 •
Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 2415) 100 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1634, 1635)
100 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 282) 400 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1570)
50 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1575) 50 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1593)
20 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1606) 30 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1607)
20 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 2077) 30 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 2141)
40 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 2384) 20 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 2401)
20 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 2418) 50 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 2430)
20 • Ἀποστόλου Ἀθηνᾶ 718,60 • Ἀποστόλου Γεωργία
200 • Ἀριστοτελίδη 200 • Βενιέρη Αἰκ. 50 • Βιλλιώτη
Βασιλική 40 • Βιλλιώτου Μαρία 20 • Βλαχόπουλο Πα-
ναγιώτη 5 • Γαβρίδου Σοφία 50 • Γαργάλη Νικόλαο
250 • Γεωργάτου Δημήτρα 100 • Γεωργότα Γεράς. 50
• Γιαννακό Βασίλειο 400 • Γιαννοπούλου Παναγιώτα
13 • Γιαφεντιῇ Κυριακή 20 • Γκιουρτζιάν Μαρία 200
• Γρηγορίου Ἰάσωνα 200 • Δαμιανό Ἀναστάσιο 100 •
Δανιηλίδη Χρῆστο 10 • Δεβενοπούλου Κυριακή 150
• Δεληγιώργη Κων/νο 90 • Δήμο Χαρίλαο 50 • Δρα-
γούμη Δανάη 10 • Δράκου Ἀδαμαντία 30 • Ἐλευθε-
ρίου Εὐστ. 50 • Ξεάρχου Ματρώνα 50 • Εὐαγγελάτο
Θεόδωρο 200 • Ζαφειρόπουλο Χρῆστο 80 • Ζαφειρό-
πουλο Ἀναστάσιο 50 • ΗΣΥΧΑΣΤΗΡΙΟ «ΟΙ ΑΓ. ΘΕ-
ΩΔΩΡΟΙ» 30 • Θεοδωρακάκη Κορνηλία 60 • Κακα-
ράτζα Ἀντώνιο 30 • Καντάρη Ἰωάννη 10 • Καρβέλα
Παναγιώτη 125 • Κατηφελῇ Ἀντωνία 5 • Κασιόκη Ἰω-
άννη 30 • Κατώνη Κώστα 50 • Κηπουροῦ Βασιλική
100 • Κιούση Παρασκευή 20 • Κορίλλη Ἑλένη 30 •
Κορυφίδη Θεόδωρο 50 • Κοσκιέρη Hoenen Θωμαῖς

25 • Κοτοπούλη Ἀνδρέα 20 • Κούνδη Νικόλαο 100 •
Κουνιάκη Ἰουλία 100 • Κουτσογιάννη Ἀγγελική 50
• Κουτσογιάννη Δήμητρα 120 • Κοφτερό Κων/νο 50
• Κωνσταντινιάδου Σοφία 100 • Κωνσταντοπούλου
Βούλα 40 • Κωτσάκη Ἀναστάσιο 20 • Λεβεσάνο Νι-
κόλαο 100 • Λούμου Παναγιωτοπούλου Παναγιώτα
5 • Λυμπέρη Ἀρίστο 126 • Λυμπέρη Δημήτριο 254
• Μακρῇ Κων/νο 20 • Μανθόπουλο Κων/νο 1.040 •
Μαργαρίτη Κων/νο 15 • Μαρινάκη Κώστα 20 • Μα-
στορίδη Κων/νο 100 • Μελισσάρη Εὐάγγελο 30 • Μη-
τσάλα Γεώργιο 30 • Μικρόπουλο Ἠλία 100 • ΜΟΝΗ
«ΑΓ. ΠΑΝΤΩΝ» 50 • ΜΟΝΗ «ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ» 100 •
ΜΟΝΗ «ΣΙΜΩΝΟΣ ΠΕΤΡΑΣ» 100 • Μουλουγκέτα
Μαγδαλινά 25 • Μπακαούκα Αἰκατερίνη 30 • Νι-
κητόπουλο Περικλῆ 20 • Ντιωνία Φωτεινή 50 • Ντό-
σκα Θεοδώρα 50 • Οἰκονόμου Γεωργία 100 • Οἰκο-
νόμου Εὐάγγελο 100 • Πανουτσοπούλου Καίτη 50 •
Παπαδόπουλο Κυριάκο 300 • Παπαδόπουλο Σισών
300 • Παπαθανασοπούλου Βασιλική 50 • Παπαῖω-
άννου Ἀγγελική 100 • Παπαναστασίου Διον. Νικο-
λέττα 20 • Παπαχαρίση Δημήτρη 20 • Πασιά Ζωή 5
• Πασχαλίδη Ἀναστάσιο 20 • Πατούνα Ἐμ. 30 • Πι-
περάκη Γεώργιο 1.000,01 • Ράπτη Κων/νο 300 • Ραυ-
τοπούλου Κυριακούλα 50 • Ρίζο Κων/νο 10 • Σάλι-
χο Παναγιώτη 50 • Σαρρή Μαρία 50 • Σκορδιλάκη
Εὐαγγελία 200 • Σολδάτο Εὐάγγελο 50 • Σολομωνί-
δου Ἀνδρομάχη 70 • Σοφρά Ἑλένη 10 • Στάτη Βασί-
λειο 40 • Στεφανίδου Ἄννα 30 • Στυλιανίδη Ἀνδρέα
60 • ΣΥΛΛΟΓΟΣ «ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ» 200 • Τζιρίτη
Κων/να 500 • Τόδουλο Ἀπόστολο 30 • Τρουπσιδή
Σταῦρο 39 • Τσακίρη Ἀφροδίτη Ἄννα 50 • Τσαντή-
λα Μόκκα Ἀθανασία 50 • Τσάρκο Κωνσταντίνο 20 •
Τσιοκάνου Φρειδερίκη 100 • Τσόλη Ἄννα 40 • Φα-
σουλή Δήμητρα 10 • Φιστά Τσώμου Εὐαγγελία 500
• Φουντούκογλου Ἠλία 20 • Χατζηγεωργίου Μαρία
140 • Χατζηπαπᾶ Παῦλο 100 • Χλίτσιου Κων/να 20
• Ψαρουδάκη Παναγιώτα 50.

Ἐπιμέλεια: Εὐάγγελος Δ. Ζουρδούμης

Μέ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης

Γ.Ε.Ι. 2

Ἀλέξανδρος Μητροπολίτης Νιγηρίας 1960-2023 3

«Ἐμοί τό ζῆν Χριστός καί τό ἀποθανεῖν κέρδος»

† Ὁ Γέρων Λεοντοπόλεως Γαβριήλ 6

Ἐπικήδειος λόγος στήν Ἐξόδιο Ἀκολουθία

τοῦ Μητροπολίτη Νιγηρίας κυροῦ Ἀλεξάνδρου

† Ὁ Καμερούν Γρηγόριος 7

Ἔνας ἀκόμη σπάνιος Φίλος ὁδεύει τήν μακαρία ὁδό

Μ.Π.Ε. 9

Νιγηρίας Ἀλέξανδρος: Ἱεράρχης μέ ἥθος, θεολογικό ὕψος καί
βάθος, ἄνθρωπος μέ καρδιά μικροῦ παιδιοῦ

† Ὁ Κωνσταντιανῆς Κοσμᾶς 11

Φιόρα καρδιάς καί ὀφειλόμενος φόρος τιμῆς

στόν Νιγηρίας Ἀλέξανδρο, σ' ἓνα ἐμβληματικό ὄραματιστή,

στοχαστή καί πραγματιστή τῆς σύγχρονης Ὁρθόδοξης

Ἱεραποστολῆς στήν Ἀφρική

† Ὁ Ζάμπιας Ἰωάννης 12

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Ἰωαννουπόλεως καί Πρετορίας

γιά τήν κοίμηση τοῦ Μητροπολίτου Νιγηρίας Ἀλεξάνδρου

Ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη Ἰωαννουπόλεως 14

Καλή Ἀνάσταση, Ἀλέξανδρε! Καλή ἀντάμωση, φίλε μου

Ἰωσήφ Βιβιλάκης, Καθηγητής Πανεπιστημίου 15

Ἱεραποστολή καί Πολιτισμός 16

Σαρκώνοντας τό Εὐαγγέλιο στή Νιγηρία.

Πορεία καί προκλήσεις γιά μιά ὀρθόδοξη παρουσία σ' ἓνα

πολυπολιτισμικό καί πολυθρησκευτικό περιβάλλον 23

Προσωπική ἐμπειρία ἀπό τόν Νιγηρίας Ἀλέξανδρο

Ἑλένη Σωτηρίου 29

Δωρητές

Εὐάγγελος Δ. Ζουρδούμης 30

Ἐξώφυλλο: Ὁ μακαριστός Μητροπολίτης κυρός Ἀλέξανδρος στήν «ἀγκαλιά» μικρῶν
μαθητῶν σχολείου τῆς Ἱεραποστολῆς.

Ὅπισθόφυλλο: Ὁ περικαλλῆς Καθεδρικός Ναός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου στό
Λάγκος, πού οἰκοδομήθηκε μετά ἀπό ἄοκνες προσπάθειές του.

Πάντα τά ἔδην

ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ἔτος ΜΒ΄, τεῦχος 167, Ἰούλιος - Αὐγούστος - Σεπτέμβριος 2023
Τριμηνιαῖο ἱεραποστολικό περιοδικό
ΚΩΔΙΚΟΣ 3536

• Πληροφορεῖ μέ τρόπο υπεύθυνο γιά τίς ὀρθόδο-
ξες ἱεραποστολικές προσπάθειες ἀνά τόν κόσμο.
• Ἐνημερώνει πάνω στήν πολύμορφη πραγματι-
κότητα τοῦ κόσμου, πού περιλαμβάνει τόσα ἔθνη
μέ ποικίλα προβλήματα καί χαρίσματα.

Ἰδιοκτήτης: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος - Ἰωάννου Γενναδίου 14 - Ἀθήνα 115 21.

Ἐκδότης - Διευθυντής: Ὁ Μητροπολίτης Φαναρί-
ου κ. Ἀγαθάγγελος, Γενικός Διευθυντής τῆς Ἀποστο-
λικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἰασιῦ 1,
11521 Ἀθήνα.

Ἰδρυτής: Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων καί πάσης Ἀλβα-
νίας κ. Ἀναστάσιος. Διετέλεσε Διευθυντής κατά τά
ἔτη 1981-1992.

Υπεύθυνος ὕλης: Εὐάγγελος Ν. Μαρινόπουλος.

Σύνταξη - Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως: Γραφεῖο Ἐξωτερικῆς
Ἱεραποστολῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Καλλιτεχνική ἐπιμέλεια: Τμήμα Φωτοστοιχειοθεσίας
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπιστολές - Ἐμβάσματα: «PANTA TA ETHNI» Ἀπο-
στολική Διακονία, Ἰω. Γενναδίου 14 - Ἀθήνα 115 21 -
Τηλ. 210-7272.315-316.

Συνδρομή γιά 1 χρόνο:

Ἑσωτερικοῦ € 5
Κύπρου € 12
Εὐρώπης € 12
Λοιπές χώρες € 14
Γιά τούς φοιτητές καί μαθητές: € 2,50
Τιμή τεύχους € 1,25

* Τό ποσόν τῆς συνδρομῆς ἔχει συμβολικό χαρακτήρα.
Δέν ἀποσκοπεῖ μόνο στήν κάλυψη τῶν ἐξόδων ἐκδόσεως
τοῦ περιοδικοῦ, ἀλλά καί στή διαμόρφωση υπεύθυνης
ἱεραποστολικῆς συνειδήσεως. Γίνονται δεκτές προαιρε-
τικές προσφορές γιά τήν ἐκδοση τοῦ περιοδικοῦ. Ἀριθ-
μός Λογαριασμοῦ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς: **146/558074-94**.
IBAN: **GR0501101460000014655807494**

Δικαιούχος: **Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος.**

**Παρακαλοῦμε θερμά, μετά ἀπό ὁποιαδήποτε κα-
τάθεση, νά ἐπικοινωνεῖτε πάντοτε μέ τό Γραφεῖο
Ἱεραποστολῆς.**

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Βασίλειος Μπίτσος.
Διεύθυνση: Πρωτομαγιάς 3 - 14568 Κρυονέρι Ἀττικῆς

PANTA TA ETHNI (All Nations)

Year 42, No 167, July - August - September 2023

The aims of the quarterly magazine "Panta ta Ethni" are:

* **To provide information in a responsible way on
Orthodox missionary efforts throughout the world.**
* **To arouse awareness of the multiform reality
of the modern world.**

Publisher: Bishop of Phanarion Agathangelos, General
Director of Apostoliki Diakonia of the Church of Greece.

Founder: Archbishop of Tirana and all Albania
Anastasios Yannoulatos. He was editor during 1981-1992.

Editorial Board: Foreign Mission Office of Apostoliki
Diakonia of the Church of Greece.

Letters-Remittances: "PANTA TA ETHNI" (All Nations)
Apostoliki Diakonia, 14, Io. Gennadiou St. —115 21
Athens — GREECE. Tel. +3210.7272.315-316.

Subscription for 1 year:
Greece € 5
Cyprus € 12
Europe € 12
Other countries € 14

Printed: By Apostoliki Diakonia of the Church of Greece.

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π.ΚΡ
Αριθμός Άδειας
9

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1/2007 Κ.Ε.Μ.Π.ΚΡ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 01 3536

